

Gevinat Yisrael *The Laws of Cheese*

A class by Rabbi Yonatan Y. Halevy

stringent than that of an animal carcass, why would deriving benefit from the carcass be prohibited, while deriving benefit from the burnt-offering is permitted?]

Rabbi Yehoshua said to Rabbi Yishmael: The cheese of gentiles is prohibited because they curdle it in the stomach contents of calves used for idol worship. *[Since it is prohibited to derive benefit from such calves, cheese curdled in their stomach contents is also prohibited.]* Rabbi Yishmael said to him: If that is so, why didn't the Sages prohibit deriving any benefit from the cheese, instead of merely prohibiting its consumption? **Instead of answering Rabbi Yishmael, Rabbi Yehoshua diverted his attention to another matter** and said to him: Yishmael, how do you read the following verse in the Song of Songs (1:2)? Do you read it as: For Your love [dodekha] is better than wine, or as: For your love [dodayikh] is better than wine? [The first version, which is in the masculine form, would be a reference to God, whereas the second version, in the feminine, would be a reference to the Jewish people.] Rabbi Yishmael said to him that it should be read in the feminine: For your love [dodayikh] is better than wine. Rabbi Yehoshua said to him: The matter is not so, as another verse teaches with regard to it: "Your ointments [shemanekha] have a goodly fragrance" (Song of Songs 1:3). *[This phrase, which appears in the next verse, is written in the masculine form, and therefore it is determined that the preceding verse can also be understood in the masculine form.]*

(2) תלמוד בבלי – עבודה זרה (לה. – לה:):

השיאו לדבר אחר וכו': מאי (שיר השירים א, ב) כי טובים דודיך מיין כי אתא רב דימי אמר אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע עריבים עלי דברי דודיך יותר מיינה של תורה

The mishna teaches that **Rabbi Yehoshua diverted Rabbi Yishmael's attention to**

(1) משנה – עבודה זרה (ב:ה):

אמר רבי יהודה, שאל רבי ישמעאל את רבי יהושע, כשהיו מהלכין בדרך. אמר לו, מפני מה אסרו גבינות הגוים. אמר לו, מפני שמעמידין אותה בקבה של גבלה. אמר לו, ונהלא קבת עולה תמורה מקבת גבלה, ואמרו, כהן שדעתו פה, שורפה חיה. ולא הודו לו, אכל אמרו, אין נהגין ולא מועלין. תנר, אמר לו, מפני שמעמידין אותה בקבת עגלי עבודה זרה. אמר לו, אם כן, למה לא אסרוה בהנאה. השיאו לדבר אחר, אמר לו, ישמעאל אחי, היאך אתה קורא (שיר השירים א), כי טובים דדיך מיין, או כי טובים דדיך. אמר לו, כי טובים דדיך. אמר לו, אין הדבר כן, שהרי חברו מלמד עליו, לריים שמניח טובים:

Rabbi Yehuda said: Rabbi Yishmael asked Rabbi Yehoshua a series of questions while they were traveling along the road. **Rabbi Yishmael said to him: For what reason did the Sages prohibit the cheeses of gentiles? Rabbi Yehoshua said to him: Because gentiles curdle cheese with the stomach contents of an unslaughtered animal carcass,** *[and as the carcass of an unslaughtered animal is not kosher, cheese that is curdled with it is likewise prohibited.]* In response, Rabbi Yishmael said to him: But aren't the stomach contents of a burnt-offering subject to a more stringent prohibition than the stomach contents of an unslaughtered animal carcass? And yet they said: A priest who is open-minded [shedato yafa] with regard to what he eats may swallow [shorefah] the stomach contents of a burnt-offering while they are raw, and the other Sages did not agree with him. But the Sages said: One may not derive benefit from the stomach contents of a burnt-offering ab initio, and if one did derive benefit from them, he is not liable for misusing consecrated property. *[According to both opinions, deriving benefit from the stomach contents of a burnt-offering is not prohibited by Torah law. Since the halakha with regard to a burnt-offering is more*

have deposited its venom in the cheese, as gentiles are not assumed to be careful about this.

וליא ליה משום ניקור כדעולא דאמר עולא כי גזרי גזירתא במערבא לא מגלו טעמא עד תריסר ירחי שתא דלמא איכא איניש דלא ס"ל ואתי לזלולי בה

The Gemara comments: But if so, let Rabbi Yehoshua simply say to Rabbi Yishmael: It is prohibited due to the concern for puncturing. Why did he choose to avoid answering? The Gemara explains: Rabbi Yehoshua reasoned in accordance with a statement of Ulla, **as Ulla said: When the Sages decreed a decree in the West, Eretz Yisrael, they would not reveal the reason behind it until twelve months of the year had passed, lest there be a person who does not agree with it and will come to treat it with contempt.**

מגדף בה ר' ירמיה אלא מעתה יבשה תשתרי ישן תשתרי דא"ר חנינא יבש מותר אין מניחו ליבש ישן מותר אין מניחו לישן

Rabbi Yirmeya would ridicule [megaddef] Rabbi Yehoshua ben Levi's explanation that the prohibition was due to the concern for puncturing: If that is so, dry cheese should be permitted, and likewise aged cheese should be permitted, as Rabbi Ḥanina says: With regard to exposure, a dry substance is permitted even if it was originally in the form of an uncovered liquid, because a snake's venom does not let it dry, i.e., congeal. And an aged liquid is permitted, as a snake's venom does not let it age, as it causes it to spoil instead.

א"ר חנינא לפי שא"א לה בלא צהצוהי חלב ושמואל אמר מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבילה

The Gemara presents two alternative reasons for this decree of the Sages. **Rabbi Ḥanina says: The cheese is prohibited because it is not possible for it to have been made without containing particles of non-kosher milk. And Shmuel says: The cheese is prohibited because it is curdled with the skin of the stomach of an unslaughtered animal carcass.**

another matter, and began discussing the verse: “For your love is better than wine” (Song of Songs 1:2). The Gemara asks: What is the meaning of the verse: “For your love [dodekha] is better than wine”? When Rav Dimi came from Eretz Yisrael to Babylonia, he said: The congregation of Israel said before the Holy One, Blessed be He: Master of the Universe, the statements of Your beloved ones [dodekha], i.e., the Sages, are more pleasant to me than the wine of the written Torah itself.

מ"ש האי קרא דשייליה אר"ש בן פזי ואיתימא ר"ש בר אמי מרישיה דקרא קא"ל (שיר השירים א, ב) ישקני מנשיקות פיהו אמר ליה ישמעאל אחי חשוק שפתותיך זו בזו ואל תבהל להשיב

The Gemara asks: What is different about this verse that led Rabbi Yehoshua to ask Rabbi Yishmael a question specifically with regard to it? Rabbi Shimon ben Pazi said, and some say Rabbi Shimon bar Ami said: He chose that verse because he sought to tell him a message that can be derived from the beginning of the verse: “Let him kiss me with the kisses of his mouth” (Song of Songs 1:2). In essence, Rabbi Yehoshua said to him: Yishmael, my brother, press your lips one to the other, and do not be so hasty to retort, i.e., do not persist in your questioning.

מ"ט אמר עולא ואיתימא רב שמואל בר אבא גזרה חדשה היא ואין מפקפקין בה מאי גזירתא אר"ש בן פזי אמר ריב"ל משום ניקור

The Gemara asks: **What is the reason that Rabbi Yehoshua instructed Rabbi Yishmael not to question him further? Ulla says, and some say Rav Shmuel bar Abba says: The ordinance prohibiting the cheese of gentiles was a new decree, and therefore one does not scrutinize its origins.** The Gemara asks: What was, in fact, the reason for the Sages' decree prohibiting the cheese of gentiles? **Rabbi Shimon ben Pazi says that Rabbi Yehoshua ben Levi says: It was due to the concern for puncturing, i.e., the concern that a snake might**

Here, with regard to the mishna in Ḥullin, Shmuel's comment reflects the explanation of Rabbi Yehoshua before Rabbi Yehoshua's retraction of the assertion that it is prohibited to derive benefit from the stomach contents of an animal carcass. There, with regard to the mishna in Avoda Zara, Shmuel's statement is in accordance with the opinion of Rabbi Yehoshua after his retraction of that claim. And although this indicates that the mishna in Ḥullin presents an outdated ruling that was later rescinded, a mishna does not move from its place. In other words, once it has been taught in a certain manner, the tanna will not change the text of a mishna in order to reflect a change of opinion, so as to avoid confusion.

רב מלכיא משמיה דרב אדא בר אהבה אמר מפני שמחליקין פניה בשומן חזיר רב חסדא אמר מפני שמעמידין אותה בחומץ רב נחמן בר יצחק אמר מפני שמעמידין אותה בשרף הערלה

The Gemara suggests additional reasons for the decree of the Sages. **Rav Malkiyya says in the name of Rav Adda bar Ahava: The cheese is prohibited because gentiles smooth its surface with pig fat. Rav Ḥisda says: It is because they curdle it with vinegar produced from their wine, from which it is prohibited to derive benefit. Rav Naḥman bar Yitzḥak says: It is because they curdle it with sap that is subject to the prohibition against consuming the fruit of a tree during the first three years after its planting [orla].**

כמאן כי האי תנא (דתניא) ר"א אומר המעמיד בשרף הערלה אסור מפני שהוא פירי

Parenthetically, the Gemara asks: In accordance with whose opinion is Rav Naḥman's claim that the cheese of gentiles is prohibited because it is curdled in the sap of orla? The Gemara answers: It is in accordance with the opinion of this tanna, as it is taught in a mishna (Orla 1:7): Rabbi Eliezer says: With regard to one who curdles cheese with the sap of orla, the cheese is

הא קיבה גופא שריא ומי אמר שמואל הכי והתנן קיבת העובד כוכבים ושל נבילה הרי זו אסורה

The Gemara comments: Shmuel's statement indicates that only the skin of the animal's stomach is prohibited, whereas the contents of the stomach, i.e., the rennet itself, is permitted. The Gemara asks: And did Shmuel actually say this? But didn't we learn in a mishna (Ḥullin 116a): With regard to the stomach contents of an animal slaughtered by a gentile and the stomach contents of an unslaughtered animal carcass, each of these is prohibited.

והוינן בה אטו דעובד כוכבים לאו נבילה היא

And we discussed it and asked: Why does the mishna mention both an animal slaughtered by a gentile and an unslaughtered animal carcass? Is that to say that an animal slaughtered by a gentile is not classified as an animal carcass? By mentioning each of these separately, the mishna indicates that generally they are subject to different halakhot. This is difficult, as an animal slaughtered by a gentile has the halakhic status of an unslaughtered animal carcass.

ואמר שמואל חדא קתני קיבת שחיטת עובד כוכבים נבילה אסורה

And in answer to this difficulty, Shmuel says: The mishna is in fact teaching a single halakha, which is that the stomach contents of an animal slaughtered by a gentile are considered to be like the stomach contents of an unslaughtered animal carcass and are therefore prohibited. Earlier, Shmuel asserted that only the physical skin of an animal's stomach is prohibited, which indicates that the stomach contents are permitted. In his explanation of the mishna in Ḥullin, Shmuel posits that the stomach contents of an unslaughtered animal are prohibited.

ל"ק

The Gemara explains that this is not difficult:

כאן קודם חזרה כאן לאחר חזרה ומשנה לא זזה ממקומה

הטעם שלא הודיעו סבת אסורה מפני קרבת זמן אותה הגזרה דלמא אתי לזלזולי בה, ולפיכך היה מנהגם כשאוסרין דבר בגזרה לא היו מודיעין טעם אותה הגזרה במשך שנה עד שיתפרסם אסור אותו הדבר ויתפשט אצל הנשים וההמון ואחר כך מודיעים את הטעם.

וסבת אסור גבנה של גוים שמא יעמידנה בעור קיבת נבלה לפי שגם הוא מעמיד, וידוע כי שחיטת הנכרי נבלה, ואם העמיד בעור הקיבה נאסרה אותה הגבנה לא משום בשר בחלב, לפי שאין בשר בחלב אוסר אלא בנותן טעם כמו שנבאר בחולין, אלא נאסרה מחמת שחיטת נכרי, ואין אומרים בזה אחד ממששים מפני שהוא מעמיד ופעולת הנבלה נכרת, וכאלו כל הגבנה נבלה, לפי שדבר האסור אם נתערב עם המותר והיתה פעולת אותו הדבר האסור נכרת ונראית ולא אבד במיעוטו ולא נעלם הרי זה אוסר את הכל, ואפילו היה הדבר האסור כל שהוא ואין אומרים בזה לא אחד ממששים ולא אחד ממאה כדרך שביארנו בשני דערלה באמרם כל המחמץ והמתבל וכו'.

והמעמיד חמור יותר ממחמץ ומתבל, וכך אמרו הכל הולך אחר המעמיד, אבל קיבת הנבלה עצמה הרי היא מותרת לפי שהיא פרשא בעלמא כלומר חשובה כפרש וכפסולת ואינה מגוף הבהמה, ולפיכך מותר לנו לקנות קיבת הגוים ולהעמיד בה את הגבנה.

וכן אם ראינו את הגוי שהעמיד גבנה בקיבה עצמה מותר לנו לאכול אותה הגבנה, ולא תועיל השמועה בזה ולא הכרע הדעת אלא הראייה בעין.

והטעם שאין הגבנה נאסרת מחמת חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו, לפי שטעם האסור הזה שמא יערב חלב בהמה טמאה עם אותו החלב, וכלל הוא אצלינו חלב בהמה טמאה אינו עומד, ולפיכך לא נשאר אסור זולת אסור הנבלה כמו שביארנו.

(4) תוספות – עבודה זרה (לה).

מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה - וא"ת מאי איריא נבלה אפ"ל שחוטה נמי אסורה משום בשר בחלב וי"ל דדוקא נקט נבלה דאז איכא בה איסורא דאורייתא אבל בשחוטה משום בשר בחלב ליכא איסורא דאורייתא דצונן בצונן הוא ואע"ג דאוקומי קא מוקים אינו אסור אלא מדרבנן:

prohibited, because the sap is considered to be fruit of the tree.

אפי' תימא ר' יהושע עד כאן לא פליג ר' יהושע עליה דר"א אלא בקטפא דגוזא אבל בקטפא דפירא מודי

The Gemara comments: You may even say that the statement is in accordance with the opinion of Rabbi Yehoshua, who disagrees with the opinion of Rabbi Eliezer, as Rabbi Yehoshua disagrees with Rabbi Eliezer only with regard to the sap of a branch, but with regard to the sap of a fruit Rabbi Yehoshua concedes that it is prohibited as orla. Rav Nahman's statement can be understood as referring specifically to the sap of the fruit, which would mean that it is in accordance with the opinions of both Rabbi Eliezer and Rabbi Yehoshua.

והיינו דתנן א"ר יהושע שמעתי בפירוש שהמעמיד בשרף העלין ובשרף העיקרין מותר בשרף הפגין אסור מפני שהוא פירי

The Gemara adds: And this is in accordance with that which we learned in the continuation of that mishna: Rabbi Yehoshua said: I heard explicitly that with regard to one who curdles cheese with the sap of the leaves and the sap of the roots of an orla tree, the cheese is permitted. But if it is curdled with the sap of unripe figs it is prohibited, because that sap is considered to be fruit.

בין לרב חסדא בין לרב נחמן בר יצחק תתסר בהנאה קשיא

The Gemara raises a difficulty against the last two suggested reasons for the decree of the Sages. According to both Rav Hisda, who holds that the cheese is prohibited because it is curdled with vinegar made from wine of gentiles, and Rav Nahman bar Yitzhak, who maintains that it is prohibited because it is curdled with the sap of orla, one should be prohibited from deriving benefit from the cheese, as one may not derive benefit from either the wine of gentiles or orla. The Gemara concludes: Indeed, this is difficult.

(3) רמב"ם – פירוש המשנה – מהדורת הרב קאפח

וגם גאוני נרבונא התירו אותם במקומן מטעם שמעמידין אותם בפרחים

מיהו במקומנו שמעמידין בקיבה אומר הרב ר"י בן הר"ר חיים שיש טעם קצת לאסור מפני שמולחין הקיבה בעורה ואיכא איסור דבשר בחלב דמליח הרי הוא כרותה ואני ראיתי מקומות שהן מעמידים בנבלת דבר אחר מליח.

6 רשב"א – תשובה (ח"ד – קו)

וגבינה של כותים, לא ידעתי טעם המתירים לכם. בלתי אם יטעו בטעם שנאמר עליה בגמרא: שהוא מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה. ויאמרו הטועים האלה: כי עכשיו שאנו בקיאים בהם שאין מעמידין אותם אלא בעשב ידוע, בטל הטעם ונסתלק האיסור. וזה טעות בידם. מפני שאיסור גבינה של כותים נעשה במנין החכמים אור עולם רבותי' הקדושים. וכל דבר שנאסר במנין, אף על פי שבטל טעם האיסור, אין אדם רשאי לבטלו ואפי' אם נמנו עליו ב"ד אחריהם, אין ב"ד רשאי לבטלו, אלא א"כ הב"ד האחרון גדול מן הראשון בחכמה ובמנין. כמ"ש בע"ז בפרק אין מעמידין (לו.). ועוד: כי באיסור גבינה, כבר נאמר טעם אחר: מפני תערובת חלב טמא, שנשארו בין נקבי הגבינה בתוכה.

7 אור זרוע – פסקי ע"ז (סימן קפו)

מיהו אנו בכל מקומותינו בארץ כנען נוהגים איסור בגבינות הגוים ובקיבת נבילה וחלילה לשום ירא שמים להתיר דבר זה כי בכל ארצות כנען פשט איסורו.

8 מגיד משנה – מאכלות אסורות – פרק ג (הלכה יג)

אבל בימי חכמי משנה וכו'. שם במשנה (דף כ"ט:): שאל רבי ישמעאל את רבי יהושע וכו' מפני מה אסרו גבינת העכו"ם א"ל שמעמידין אותה בקיבה של נבלה וכו'. ובגמרא (דף ל"ה) נתנו בה האמוראים טעמים הרבה ושמואל אמר מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה וטעם הזה נזכר בהלכות ולא חשש רבינו לטעמים אחרים שהאחד הוא לפי שא"א בלא צחצוחי חלב. פירוש ואפשר שהוא טמא. והאחד הוא לפי שמחליקין פניה בשומן חזיר לפי שלשני טעמים אלו יש להקשות יבטל במיעוטו וכן הקשה הרב רבינו יוסף הלוי ז"ל לטעמיה דשמואל ותירץ דכיון דאוקמי קא מוקים אינו בטל

חדא קתני קיבת שחיטת עובד כוכבים נבלה היא - תימה לפי מה שפיר"ת סוף כל הבשר (חולין דף קטז: ושם) שיש חילוק בחלב הקיבה שאותו שהוא קרוש לא נאסר מעולם אף קודם חזרה דפירשא בעלמא הוא שאינו ראוי אלא להעמידה אבל חלב הצלול שאינו ראוי להעמידה כלל מתחלה היו מחשבין חלב גמור וחזרו בהם מתוך קושיא דקיבת העולה דשורפה חיה אע"פ שא"א שלא יתערב מחלב הצלול עם הקרוש ולפירוש זה קשיא אמאי לא משני הכא כולה קודם חזרה והכא דקתני גבי העמדה מיירי בקרוש ולהכי דייקי' הא קיבה גופא שריא והתם דלא מיירי בהעמדה מיירי בצלול וי"ל דנהי דאין צלול מעמיד דמ"מ אין העובדי כוכבים בוררין אותו כ"כ שלא ישאר מן הצלול ומדקאמר שמואל בעור קיבת נבלה משמע הא קיבה גופא שריא ואע"פ שנשאר שם מן הצלול כדפי' שאין העובדי כוכבים טורחים לבררו

ואור"ת כי עכשיו לא מצינו טעם פשוט לאיסור בגבינת העובד כוכבים דהא טעם האיסור הוה משום ניקור כריב"ל דקי"ל הלכה כריב"ל אף לגבי ר' יוחנן וכ"ש לגבי שמואל דהא (עירובין מז:): שמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן וכן פסק ר"ת וכן בסדר תנאים ואמוראים פסק הלכה כריב"ל בכ"מ וגם דברי רב אדא בר אהבה אינם כלום כיון שאינו אותו רב אדא בר אהבה שהיה תלמידו של רבא שהיה בתראה שהרי הוזכרו דבריו קודם דברי רב חסדא ורב נחמן בר יצחק שהיו קדמונים יותר מרבא וגם דברי רב חסדא ורב נחמן בר יצחק עמדו בקושיא

ולכא למיחש נמי משום עירוב חלב טמא כדפרי' לעיל (גבי) שלא (עמד) כפרש"י שהרי אין העובדי כוכבים שוטים לערב בו חלב טמא מאחר שאינו עומד אלא ודאי אין הטעם אלא משום נקור ואנו שאין נחשים מצוין בינינו אין לחוש משום גלוי

ואין לומר דדבר שבמנין הוא וצריך מנין אחר להתירו כי ודאי הוא כשאסרו תחלה לא אסרו אלא במקום שהנחשים מצוין כמו שאפרש לקמן גבי יין נסך (דף נז: ד"ה לאפוקי)

וגם בהרבה מקומות יש שאוכלים אותם מפני שמעמידין אותם בפרחים

וכיוצא בזה נזכר בגמ' שם למעלה מזה. וז"ש רבינו וא"ת והלא עור הקיבה וכו'. ומ"מ יש מן המפרשים ז"ל שפירשו שאין הולכין באיסורין אלו של עכו"ם אחר נתינת טעם שחכמים רצו להרחיק מאכליהם ולא אמרו שיהיה חשש בנותן טעם בדוקא והביאו ראיה לזה וזה דעת הרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל ולדבריהם הטעמים האחרים קיימים הם זהו דעת הראב"ד ז"ל בהשגות:

8) טור – קטן

גבינות הגוים אסורות ומפרש בגמרא כמה טעמים מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה ומפני שטחין פניה בשומן חזיר ושמערבין בה חלב טמא אף על פי שאין החלב הטמא נקפא חיישינן שמא ישאר ממנו מעט בין נקביה כתב הרמב"ם אפילו אם אין לחוש לאלו כגון שידוע שהעמידה בעשבים ואין בה חלב טמא הורו הגאונים שהיא אסורה שכבר גזרו על הגבינות בין שהעמידה בדבר האיסור בין שהעמידה בדבר המותר והאוכל גבינות הגוים או חלב שחלבו גוי ואין הישראל רואהו מכין אותו מכות מרדות.

9) מרן – בית יוסף – שם (ד)

גבינות העו"ג אסורות ומפרש בגמ' כמה טעמים וכו' בפרק אין מעמידין (כט): אמרי' שגזרו על גבינות העו"ג ובעי' (לה.) מ"ט גזרו בה ויהיב ריב"ל טעמא משום גילוי ור' חנינא יהיב טעמא מפני שא"א לה בלא צחצוחי חלב ושמואל אמר מפני שמעמידין אותם בעור קיבת נבלה ורב אדא בר אהבה אמר מפני שמחליקין פניה בשומן חזיר ורב חסדא אמר מפני שמעמידין אותם בחומץ ורב נחמן בר יצחק אמר מפני שמעמידין אותם בשרף ערלה ואקשו לרב נחמן ולרב חסדא דא"כ תתסר בהנאה ואסיקנא בקשיא ולכן לא כתב רבינו דבריהם וגם לא כתב טעמו של ריב"ל משום דאנן לא חיישינן לגילוי כמו שיתבאר בסימן שאחר זה ודע שכתבו התוספות בשם ר"ת כי עכשיו לא מצינו טעם פשוט לאסור גבינות העו"ג דהא טעם האיסור משום ניקור כריב"ל דקי"ל כוותיה אף לגבי רבי יוחנן וליכא למיחש נמי משום עירוב חלב טמא שהרי אין העו"ג שוטים לערב בו חלב מאחר שאינו עומד אלא ודאי אין הטעם אלא משום ניקור ואנו שאין נחשים מצויים בינינו אין אסור משום גילוי וגם בהרבה מקומות יש שאוכלין אותם מפני שמעמידין אותם בפרחים וגם גאוני נרבונא התיירו אותם במקומם מפני

שמעמידין אותם בפרחים מיהו במקומותינו שמעמידים אותם בקיבה אומר ה"ר יצחק שיש טעם קצת לאסור מפני שמולחים הקיבה בעורה ע"כ וכתב המרדכי שלא התייר ר"ת אלא בחולב לעשות בו גבינה אבל לא בחלב שחלבו לאכילה ולכותח וכתב דאין לחוש שמא העמיד בעור קיבת נבלה דה"ל ס"ס וכתוב בהג"א ישראל שהלך לכפר לקנות גבינות ואנו יודעים שדעת הישראל להקפיד כל החלב אפילו לא ראה ישראל החליבה שרי ואפילו אם נפשך לאסור כה"ג היכא שראה הכל לבד התחלת החליבה מותר ופעם אחד אמר עו"ג לישראל ליקח גבינות והיה החלב נחלב כבר והלך ועשאו והתיר ר"ת ואמנם אין להתיר כולי האי דליכא הפסד מרובה ובסמ"ג כתוב שרבינו יעקב הקפיד על אחד שהיו רחלותיו אצל הנכרי והיה שולח שם בכל בקר את בתו לראות ולא היתה מספקת לבא שם עד שחלבו רובו או כולו וכתב עוד סמ"ג ר"ח תפס שיטתו כריב"ל ואף על פי שעכשיו אין אנו רגילין בגילוי אין להקל בגבינות העו"ג מפני שנגזר במנין ואף על פי שבטל הטעם צריך מנין אחר להתירו וכ"כ סמ"ק בשם רבי' יעקב דאף ע"ג דאנו נוהגים היתר במים מגולים ולא גזרינן אטו מקומות שהנחשים מצויין היינו משום דלא שייך בהו טעם של איסור אלא משום נחשים הילכך כי שרית להו במקום שאין נחשים מצויים לא יבואו להתיר במקום שהם מצויים אבל גבי גבינות דשייך בהו טעמי טובא לאסור כגון עור קיבת נבלה ואינך טעמי דקאמר התלמודא הילכך אי שרית לגבינות במקום שאין הנחשים מצויים אתי למשרי גם במקום שהם מצויים הילכך לפי טעמו של ריב"ל יש לאסור גבינות העו"ג אפי' במקום שמעמידים אותם בפרחים והלכה כריב"ל כמו שפסק ר"ת עכ"ל והרשב"א כתב מקומות שידוע ממנהג העו"ג שאין מערבים לעולם החלב טמא בטהור שמאוס הוא להם וכן ידוע שנהגו לאסר לטוח פניהם בשומן חזיר כעו"ג הללו שאוכלים גבינה בימי תעניתם ואסור להם לאכול בשר באותם הימים וכן ידוע שאין מעמידין בעור קיבת נבלה אלא בציצי פרחים אפילו כן אסור לאכול גבינות העו"ג לפי שדבר זה יראה שנאסר במנין כמו היין וכל דבר שנאסר במנין אף על פי שאסרוהו לטענה ובטלה הטענה האיסור במקומו הוא עומד ע"כ וכן הם דברי הרמב"ם בפ"ג מהמ"א וכתב רבינו דבריו בסמוך ואף ע"פ שלא כתב הרמב"ם הוראה זו אלא בשם מקצת הגאונים משמע שכדבריהם הוא סובר שאל"כ ה"ל להביא דברי החולקים עליהם.

שמעמידין אותם בפרחים וגם גאוני נרבונא התירו אותם במקומם מזה הטעם אין זה כדאי להתירה עליו דהנך גאוני הוו סברי דהלכה כמ"ד דטעמא הוה מפני שמעמידים בעור קיבת נבלה ולא חיישינן לאינך טעמי אבל לר"ת דסבר דהלכה כריב"ל דאמר דטעמא הוי משום גילוי איכא למימר דהשתא נמי אסור כדכתב בסמ"ק וכו' **ש במקום שהרמב"ם והרשב"א שהם עמודי עולם אוסרים וגם כי בכל שאר מקומות ישראל ששמענו שמעם נוהגים לאסור ואינם מבחינים בין מעמידים בפרחים למעמידים בקיבה שאסור לפרוש מכלל ישראל ולפרוץ גדרן של ישראל קדושים אשר גדרו אבות העולם חכמי משנה ע"ה.**

ומכאן תשובה לבני איטלי"א שנוהגין היתר בגבינות העו"ג מפני שמעמידים אותם בפרחים ולא מצאו ידיהם ורגליהם שאפי' לדברי רבינו תם שפסק הלכה כריב"ל דאמר דטעמא דאיסור גבינות העו"ג הוא משום גילוי כבר כתבתי בשם סמ"ג וסמ"ק דאף ע"ג דאין נוהג בינינו איסור גילוי במשקים מ"מ איסור גבינות במקומו עומד ובהדיא כתב כן בסמ"ק לדעת ר"ת ואע"פ שמדברי התוס' נראה שאין מחלקים בין גבינה למים בענין גילוי דכי היכי דשרו מים לדידן הכי נמי שריא גבינה מ"מ אפשר דלא למעשה אמר כן אלא הוראה וכן מוכיח תחלת דבריהם שכתבו אומר ר"ת כי עכשיו לא מצינו טעם פשוט לאיסור בגבינות העו"ג ואף ע"פ שכתבו שבהרבה מקומות אוכלים אותם מפני

יג [טו] האוכל גבנת הגויים, או חלב שחלבוהו ואין ישראל רואהו--מפין אותו מפת מרדות. החמאה שלגויים--מקצת גאונים התירוה, שהרי לא גזרו על החמאה, וחלב הטמאה אינו עומד; ומקצת גאונים אסרוה, מפני צחצוחי חלב שישאר בה, שהרי הקוס שבחמאה אינו מערב עם החמאה כדי שיבטל במעוטו, וכל חלב שלקחן חוששין לו, שמא ערב בו חלב טמאה.

יד [טז] יראה לי שאם לקח חמאה מן הגויים, ובשלה עד שהלכו להן צחצוחי חלב--הרי זו מתרת: שאם תאמר נתערבו עמה ונתבשל הכל, בטלו במעוטן. אבל החמאה שבשלו אותה גויים--אסורה משום געולי גויים, כמו שיתבאר.

טו [יז] ישראל שישב בצד העדר שלגוי, והלך הגוי והביא לו חלב מן העדר--אף על פי שיש בעדר בהמה טמאה--הרי זה מתר, ואף על פי שלא ראה אותו חולב: והוא, שיכול לראותו כשהוא חולב כשיעמד, שהגוי מתירא לחלב מן הטמאה, שמא יעמד ויראה אותו.

י [יב] חלב בהמה טמאה, אינו נקפה ועומד בחלב הטהורה; ואם נתערב חלב טהורה בחלב טמאה--כשתעמיד אותו--יעמד חלב הטהורה, ויצא חלב הטמאה עם הקוס שלגבנה. [יג] ומפני זה יתן הדין שכל חלב הנמצא ביד גוי אסור, שמא ערב בו חלב בהמה טמאה; וגבנת הגויים מתרת, שאין חלב בהמה טמאה מתגבן. אבל בימי חכמי משנה גזרו על גבנת הגויים, ואסרוה מפני שמעמידין אותה בעור הקבה שלשחיטתו שהיא נבלה.

יא ואם תאמר ונהלא עור הקבה דבר קטן הוא עד מאוד בחלב שיעמד בו, ולמה לא יבטל במעוטו--מפני שהוא המעמיד את הגבנה; והואיל ודבר האסור הוא שהעמיד, הרי הכל אסור כמו שיתבאר.

יב [יד] גבנה שמעמידין אותה הגויים בעשבים, או במי פרות פגון שרף תאנים, ונהרי הן נכרין בגבנה--הורו מקצת גאונים שהיא אסורה: ששכר גזרו על כל גבנת הגויים, בין שהעמידה בדבר אסור בין שהעמידה בדבר מתר--גזרה, משום שהעמידה בדבר האסור.

שלחן ערוך – יורה דעה – סימן קטו

דין חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו, וגבינה וחמאה, ובו ג' סעיפים

(א) חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו, אסור, שמא ערב בו חלב טמא. הנה חלב בביתו וישראל יושב מבחוץ, אם ידוע שאין לו דבר טמא בעדרו, מתר, אפלו אין הישראל יכול לראותו בשעה שהוא חולב. הנה לו דבר טמא בעדרו, והישראל יושב מבחוץ והעובד כוכבים חולב לצרף ישראל, אפלו אינו יכול לראותו פשהוא יושב, אם יכול לראותו פשהוא עומד, מתר, שפרא שמא יעמד ויראהו, והוא שיודע שחלב טמא אסור לישראל.

הנה: ולכתחלה צריך להיות הישראל בתחלת החליבה ויראה בפלי שלא יהיה בפלי שחולבין בו דבר טמא (א"ו הארץ פלל מ"ה). ונהגו להחמיר שלא יחלב בפלי שדרכו של עובד כוכבים לחלב בו, שמא נשארו בו צחצוחי חלב של עובד כוכבים (שם). מיהו בדיעבד אין לחוש לכל זה (ש"ד ועס"ק ח').

ושפחות שחולבות בהמות בבית ישראל או בדיר שלהם, כל מקום שאין בית עובד כוכבים מפסיק ואין לחוש לדבר טמא, מתר אפלו לכתחלה להניח אותן לחלב, אף על פי שאין שם ישראל פלל, דמאחר שהיא בבית ישראל או בשכונתו אין לחוש לדבר טמא (ש"ד סימן פ"ב בשם ר"ת ומהרא"י שם). אבל אם בית עובדי כוכבים מפסיק, צריך להיות ישראל, כאלו חולבות בבית עובד כוכבים (או"ה שם).

ואפלו ישראל קטן או קטנה מועילים, דהעובד כוכבים מרתת לפניהם (ג"ז שם).

ואם חלבו עובד כוכבים מקצת בהמות ולא היה שם ישראל, ואחר כך בא ישראל אל האחרים, עכשו בזמן הזה שאין חלב דבר טמא מצוי פלל, מתר (הגהות ש"ד). מיהו אם לא בא שם הישראל עד אחר שחלבו פלם, הוי כחלב שחלבו עובד כוכבים דאסור אף על פי שאין דבר טמא בעדרו (בית יוסף בשם הר"ף ובשם סמ"ק). חלב של עובדי כוכבים אוסרים כלים שנתבשלו בהם כשאר אסור, אף על פי שאינו רק ספק שמא ערב בה דבר טמא. וכן גבינותיהם (תשובת הרשב"א סימן קמ"ג ובאר"ן), אבל לא חמאה שלהם, אפלו במקום שנהגו בה אסור אינה אוסרת הפלים שנתבשלה בה ולא תערבת שלה, שאם נתערבה בהתר, הפל שרי (בערוך) כדלעיל גבי פת של עובדי כוכבים. ועין לעיל סימן קי"ב (תשובו' מהרי"ל ל"ח ואו"ה שם). חלב של עובדי כוכבים שנאסרה, אינו מועיל אם יעשו אחר כך גבינות או חמאה ממנה, אלא נשארת באסורה וכל מה שנעשה ממנה אסור (מרדכי פא"מ ואגדה שם ותשובת מהר"ם סי' רי"ו ואו"ה ורשב"א ובית יוסף ונראה לומר שכ"ד תרמב"ם ודלא כהר"ם המגיד).

(ב) גבינות העובדי פוכבים, אסרום מפני שמעמידים אותם בעור קבת שחיתתם שהיא נבלה. ואפלו העמידוהו בעשבים, אסורה. הגה: וכן המנהג, ואין לפרץ גדר (בית יוסף), אם לא במקום שנהגו בהם החר מקדמונים. ואם הישראל רואה עשית הגבינות והחליבה, מחר (אגור פ' שואל). וכן המנהג פשוט בכל מדינות אלו. ואם ראה עשית הגבינות ולא ראה החליבה, יש להתיר בדיעבד, כי אין לחוש שמא ערב בו דבר טמא מאחר שעשית הגבינות מן החלב, כי דבר טמא אינו עומד, ובנדאי לא ערב בו העובד פוכבים מאחר שדעתו לעשות גבינות (הגהות אשר"י פא"מ ובאר"ך). ומכל מקום אסור לאכל החלב כד (שם).

(ג) החמאה של עובדי פוכבים, אין מוחין לאנשי המקום שנוהגין בו החר. ואם רב בני המקום נוהגים אסור, אין לשנות. ובמקום שאין מנהג, אם בשלה עד שחלכו צחצוחי החלב, מתרת. הגה: גם מחר לבשלה לכתחלה כדי שחלכו צחצוחי חלב (בית יוסף). ואם בשלה עובד פוכבים, מתרת, דסתם פליהם אינן בני יומן (בית יוסף לדעת הפוסקים). ואם הולך במקום שאין אוכלין אותה למקום שאוכלים אותה, אוכל שם עמהם, אבל אסור להביאה עמו ולאכלה במקום שנוהגים בה אסור, אם לא שיש בה החר שהיא ממקומות המתרים. וההולך במקום שנהגו בה החר למקום שנהגו שם אסור, אסור לאכלה שם (אר"ך). ויש אומרים דה"ה אם הובאה במקום החר למקום אסור, נמי אסורה, אפלו יש בה החר (תשובת מהרי"ל סימן ל"ה). וקבי נהוג.

1) הרב שבתי הכהן – שפתי כהן – שם (ס"ק כ')

ואם הישראל כו'. זהו ע"פ מ"ש בד"מ ובת"ח כלל פ"א וז"ל כתב המרדכי פכ"ה דאפילו אם ישראל רואה החליבה והעובד כוכבים עשאה גבינות אפ"ה אין נוהגים ללוקחן מן העובד כוכבים אבל באגודה פ' שואל כ' וז"ל אדם קונה סכום גבינות והעובד כוכבים מתקנם בשבת וישראל רואה ושומר ואינו מדבר וכבר נהגו כדברי האגודה עכ"ל אבל באמת נלפע"ד האגודה לא פליג אהמרדכי האגודה לא מיירי התם אלא לענין איסור שבת ולכך כתב דין זה במס' שבת פרק שואל ולא בעבודת כוכבי' פא"מ גבי גבינות העובד כוכבי' אלא ודאי לא מיירי מדין איסור גבינות העובד כוכבים ואפשר דבאמת הגבינות אסורות משום גבינות העובד כוכבים אלא דמשום שבת מותרים ונ"מ דמותר לקנות סכום הגבינות כך בשבת ולמכרם אח"כ לעובד כוכבים או אפשר דמיירי במקומות הנוהגים היתר בגבינות עובדי כוכבים ע"פ ר"ת שהביא דבריו בפא"מ והא דכתב וישראל רואה ושומר היינו ששומר שלא יעשה לו שום זיוף בגבינות או בהא דהאגודה שאני שהישראל קנה מתחלה הגבינות והרי הם שלו ואין כאן משום גבינות העובד כוכבים וכמ"ש לקמן אבל ודאי אין לחלק בין ראה הישראל עשיית הגבינות או לא כיון שאסרו חכמים גבינות העובד כוכבים כל הגבינות אסרו דהא אפילו העמידה בעשבים אסרו משום לא פלוג א"כ ה"ה ראה שעשאן העובד כוכבים והיינו דבמתניתין פא"מ תנן סתמא גבינות העובד כוכבים אסורין וגבי חלב העובד כוכבים תנן התם חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו אסור ואם ישראל רואהו מותר אלמא דבגבינות אין חילוק בין ראה עשיית הגבינות או לא וכן כל הפוסקים כתבו סתמא ולא חלקו בגבינות כמו שחילקו בחלב העובד כוכבים אלא ודאי גבינות העובד כוכבים בכל ענין אסורים וכן הוא בתשובת מיימוני המ"א סימן ח' מתשובת רבי' שמשון ב"א וז"ל ומעולם לא ראיתי ליקח גבינות העובד כוכבים אפילו ראה החלב משחלבו עובד כוכבים עד שעשה ממנו שאין לחוש לאיסור כו' עכ"ל וכן הוא בתשו' מהר"מ מרוטנבורג סימן שע"ד בגבינה שהעמיד עובד כוכבים במעמד ישראל דבעי דליעבד ישראל מעשה שישים ישראל הקיבה לתוך החלב ואם עובד כוכבים משים נ"ל אף על פי שישראל עומד על גבו

ואפילו הקיבה כשירה אסורה ומ"ש הגה"א ואו"ה (ותשובת מהר"מ סימן רי"ז בשם ר"ת) דהיכא דידוע דדעת העובד כוכבים להקפיא אפילו לא היה בתחלת החליבה שרי התם לא מיירי אלא מדין חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו וקאמרי דלא אסור משום תערובות חלב טמא כיון דדעת העובד כוכבים להקפיא לעשות ממנו הגבינות אם כן למה יערב חלב טמא שהרי אינו עומד הלכך מותר החלב והיינו שיעשה הישראל הגבינות וכן הוא באו"ה כלל מ"ד דין ה' להדיא והיינו דכתב דין זה בכלל מ"ה גבי איסור חלב שחלבו עובד כוכבים ולא כתבו בכלל מ"ו גבי איסור גבינות העובד כוכבים אלא ודאי כדפי' וכן בתשובת מהר"מ ובהג"א שם משמע דלא שרי אלא כשהישראל עשאה אחר כך ומה שנתפשט המנהג שלוקחין גבינות מהשוואגין אע"פ שעושין אותן העובדי כוכבים היינו משום שנהגו לשכור הבהמות וא"כ הגבינות של ישראל הם ולא מצינו שום איסור בשום מקום בגבינות של ישראל שעשאן עובד כוכבים דעל גבינות העובד כוכבים גזרו ולא על גבינות ישראל שעשאן עובד כוכבים וכן נוהגין ג"כ שהעובד כוכבים בבית ישראל עושים גבינות הישראל וה"ה כשאין שוכרין הבהמות וקונין סכום גבינות ממנו אם כן הגבינות הם בשעת עשייתן של ישראל אבל אם העובד כוכבים עושה הגבינות לעצמו אע"פ שהיה שם ישראל מתחלה ועד סוף אסור משום גבינות העובד כוכבים כל דלא עביד ביה ישראל מעשה וכדאמרינן.

2) הרב אליהו מוילנה – ביאור הגר"א – שם (טו)

ואם ראה כו' – דלהכי צריכי טעמים אחרים בגבינה שם ועתוס' ל"ה ב' ד"ה לגבינה כו' ושם א' ד"ה לפי כו' וכ"ז לשיטתו אבל לפי מ"ש לעיל דוקא שהעמיד ישראל.

3) הרב אברהם דנציג – חכמת אדם (ז:ז)

גבינות חמור מחלב דאעפ"י שידוע לנו בודאי שאין בה שום דבר איסור לא פלוג רבנן ואסרו כיון דיש מעמידין הגבינות בעור קיבה נבלה לכן אסרו הכל לכן הפורץ גדר ואוכל גבינות או חלב האסור פורץ גדר ועובר על דברי חכמי' ואפי' הישראל ראה החליב' ועשיות הגבינות אסור אם היה חלב של אין יהודי אם לא שהישראל יעשה מעשה דהיינו שישים הקיבה לתוך החלב אבל בחלב ישראל או שהישראל קנה סכום גבינות מן האין יהודי או ששכר ממנו הבהמות וא"כ הוא כחלב

תורה בישראל כחפצך אמן. זולת זה אשר שאלת על דבר ישראלים השוכרים השוואג וקונים גם הגבינות הנעשים בשבת. והנה זה לשונך. אף שרמ"א בא"ח סימן ש"ז סעיף כ"ב מסיק להתיר מ"מ לפי משמעות לשון הש"ך בי"ד סימן קט"ו ס"ק כ' משמע דבכה"ג אף דמותר מצד איסור שבת מ"מ שוב אסורים באכילה לישראל מטעם גבינות הנכרים ע"כ לשונך בשאלתך.

והנה אני תמה למה תלית שאלתך באותן הנעשים בשבת ולדעת הש"ך הנ"ל אף הנעשים בחול אסורים ומה טעם יש לחלק לענין איסור גבינות הנכרים בין שבת לחול ואם רצונך שאם ישראל קנה הגבינות קודם שנעשו אז גם הש"ך מתיר כמבואר בש"ך שם וא"כ אסור לעשותם בשבת כי עיקר ההיתר מבואר במג"א שם ס"ק ל"ג שעדיין אין הגבינות של ישראל וא"כ כשקנאם קודם שנעשו כבר הם של ישראל ואסור לעמוד עליהם בשבת בשעת עשייתם ואם זה היתה כוונתך לא היה לך לתלות השאלה באיסור אכילה. ואמנם בעיקר דינא של הש"ך כבר פשט המנהג שלא כדברי הש"ך רק כדברי רמ"א שם בי"ד סימן קט"ו ובת"ח כלל פ"א וכן הורה המנחת יעקב שם והפרי תואר בי"ד שם ודלא כש"ך וט"ז ופר"ח.

ואמנם לפי שאין דרכי להשיב בלי שום איזה חידוש אני אומר דבר פלא שאני רואה בזה שהרמ"א וש"ך ופר"ח ופרי תואר והמנחת יעקב אחר מחילת כבודם שגו בפשט דברי המרדכי. וז"ל רמ"א בת"ח כלל פ"א וכתב המרדכי פכ"ה דף תש"מ דאפילו אם ישראל רואה החליבה והנכרי עשה הגבינות אפ"ה אין נוהגין ללוקחן מהם אבל באגודה פרק השואל כתב וז"ל אדם קונה סכום גבינות והנכרי מתקנם בשבת וישראל רואה ואומר כו' וכבר נהגו כדברי האגודה עכ"ל רמ"א. ועל זה בנו וסותרו כל האחרונים הנ"ל קצתן החזיקו בפסק רמ"א וקצתן חלקו ועכ"פ כולם הבינו מדברי המרדכי שהם מורים לאיסור. ומה אעשה והם העתיקו שורה או שתים מדברי המרדכי ולא שמו לב לראות תחלת דברי המרדכי. וז"ל המרדכי והיא תשובת ר' שמשון בן אברהם והובא ג"כ כלשונו בתשובת מיי' הלכות מאכלות אסורות סימן ח' ושאלת על קיבה שהעמידו בה חלב הרבה ועשו בה גבינות ונמצאו לאחר זמן בתוך השק שהקיבה נתונה בו מעט מן הדקין אם הגבינות אסורות או מותרות זה חידוש וכו'. אך בקוצר אשיבך לפענ"ד אע"פ שכ' ר"ת דאין העמדה אסרת אלא

של ישראל ואז כיון שהישראל רואה החליבה והעשי' סגי דעל גבינותיהם גזרו ולא על גבינות ישראל שעשאן וכן נוהגין שאין יהודי' בבית ישראל עושים גבינות של ישראל (עיין בש"ך ס"ק כ') (אבל המנ"י כלל פ"א חולק על הש"ך ופסק כרמ"א דלעולם מותר כשראה החליבה ועשיית הגבינות אף בחלב של אין יהודי וכ"כ אמ"ו בנ"ב מ"ת חלק א"ה סי' ל"ז) ואם לא היה שם בתחלת החליבה מותר בדיעבד כיון שחולב לעשות גבינות וחלב טמא אינו מעמיד ואפילו היה טמא בעדרו כיון דדעתו להקפיא ואם לא ראה החליבה כלל יש להתיר בהפ"מ דוקא (ס"ק כ"ב) ודוקא שקנה לעשות סכום גבינות או לפי משקל אבל אם קונה ממנו החלב במדה וש לחוש משום עירב חלב טמא ואסור (ס"ק כ"ג).

4 הרב יעקב חיים סופר – כף החיים – אורח חיים – סימן קטו (ס"ק לב)

שם בהגה. ואם הישראל רואה עשיית הגבינות והחליבה מותר. וכ"כ הרמב"ם בפ"י המשנה בע"ז פ' אין מעמידין כשאנו רואין העכו"ם שהעמיד החלב בקיבה עצמה מותר לנו לאכול אותה גבינה. וכ"כ הכנה"ג בהגב"י או' כ"ז כשהישראל ראה החליבה ועשיית הגבינות מותרת לכ"ע ודלא כהש"ך ס"ק כ' שאסר עד שיעשה הישראל מעשה. וכ"כ המנ"י על התו"ח כלל פ"א או' ג' פר"ת סוף או' ז' וכתב ודלא כהפר"ח או' ט"ו. בל"י או' י"א. חכ"א כלל ס"ז או' ז' בהגה. וכ"כ בתפארת למשה דכל ראיות הש"ך אינם מוכרחים וכל הטעם שבש"ס באיסור גבינות עכו"ם לא שייכי בישראל רואה וכתב דכ"מ מכל הפו' יעו"ש והב"ד פ"ת או' ו' וכ"כ הר"ז באו"ח סי' ש"ז או' ל"ח. וכן כתבנו אנו שם באו"ח סי' ש"ז או' קנ"ה יעו"ש. ואם הקיבה של ישראל אף שהעכו"ם נותנה לתוך החלב מותר לכ"ע אף לכתחלה נוב"י שם. פ"ת שם. והיינו נמי כשהישראל רואה החליבה ועשיית הגבינה כנז'.

5 הרב יחזקאל לנדא – שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא - אורח חיים (סימן לז)

תשובה שלום לכבוד אהובי תלמידי המובהק ידידי וחביבי הרב הגדול מעוז ומגדול מופלג בתורה יפה דן ומורה כש"ת מוה' דוד נ"י אב"ד ור"מ דק"ק יעמניץ.

ראשית דבר הנני נותן את ברכתי ברוך אתה בבואך לחון את פני העיר וברוך מיתייך לשלם ורגלך תהא רגל מבורכת לכל בני קהלתך וה' ירים כסאך ותזכה להרביץ

בששים שמא לא אמרה להלכה למעשה שיש לדחות ראייתו שאפי' יש בחלב יותר מששים באיסור כיון שהאיסור מעמיד היינו נותן טעם והא דקתני המעמיד בעור הקיבה אם יש בה בנ"ט הרי זו אסורה ומפני שהיה עם עור הקיבה דבר של היתר המסייע לו להעמיד דשרי בששים והא דלא קתני אם יש בו כדי להעמיד טעם מפרש בדבריו דאסור משום נ"ט ומעולם לא ראיתי ליקח מן הכותים גבינות אפי' ראה החלב שחלבו כותי עד שעשאן גבינות שאין לחוש לניקור ולשרף ערלה ולשומן החזיר להחליקה. וגם קצת קשה מדברי ר"ת מדשמואל דמפרש בפ"ב דע"ז דטעמא דגבינות הכותים אסורים מפני שמעמידן בעור קיבת נבילה דמה טעם אסור לפי מה שפשוט לו דאין לך העמדה שאין בחלב יותר מששים דודאי יש בכל חלב ששים מדבר שמעמידו וכו' אם לא תאמר דסתם העמדת עור אין בחלב ששים וכו' אבל מטעם פירשא ודאי היה מתיר ר"ת אפי' נמלחה הקיבה בעור דטעם היוצא מן הבשר נעשה פירשא כשנבלע בקיבה כו' ע"ש במרדכי ובהגהת מ"י.

והנה האי ומעולם לא ראיתי ליקח מן הכותים גבינות אין לו שום קישור כלל להך דינא שהוא עוסק בשאלתו. ואמנם כך הוא הצעת הדבר שהשואל שאל בקיבה שהעמידו בה חלב הרבה ואחר כך נמצא בה בהקיבה מעט מן הדקין ונאסרה הקיבה מן הדקין בשעת מליחה ורצה השואל לומר שאף שנאסרה הקיבה קודם שהעמידו עמה החלב אפילו הכי אינה אוסרת החלב שהועמד על ידה דמסתמא יש בהחלב שהועמד ששים נגד המעמיד ורצה לסמוך על דעת ר"ת שאפי' המעמיד בדבר שכבר הוא אסור אפי"ה בטל בששים ועל זה השיב לו שר"ת לא אמרה למעשה והביא לו ראיה שאין נוהגין שהרי מעולם לא ראיתי וכו'. והנה שים עיניך שהוא חושב כאן שאין כאן חשש ניקור ולא שרף ערלה ולא החלקת שומן חזיר. והנה בפרק אין מעמידין דף ל"ה שם חשיב טעם איסור הגבינה ר"ש בן פזי אומר משום ניקור ושמואל אמר משום שמעמידן אותה בעור קיבת נבילה ורב אדא בר אהבה אמר מפני שמחליקה בשומן חזיר ורב חסדא אמר מפני שמעמידן בחומץ ורנב"י אמר מפני שמעמידן בשרף הערלה. והנך רואה חמשה טעמים בגמרא וכאן חשיב שאין לחוש לניקור ולא לשרף ערלה ולא לשומן חזיר ולמה לא חשיב ג"כ העמדה בנבילה או בחומץ. אלא כך הוא שורש הדבר שודאי הנכרי מעמיד הגבינות שלו ומסתמא מעמידן בקיבה וקיבה של נכרי כבר נאסרה כשנמלחה בעור

הקיבה או הקיבה הצלול הוא עצמו אסור משום נבילה והוכיח מזה דבשלמא אם היה חשש משום ניקור בזה לא מהני ששים וכן ערלה אינה בטילה בששים רק במאתים. ואולי אף לפי דעת השואל בכל העמדה יש ששים מ"מ מאתים אין בו. וכן אם החשש מפני שומן חזיר לא שייך ביטול שזה קאי בפני עצמו על פני הגבינות ואינו מתבטל היה נכון המנהג שאינן קונין הגבינות. אבל כיון שאין בהן אחד משלשה חששות הנ"ל ואין כאן רק חשש הקיבה אפי' אם הומלחה בעור ונאסרה קודם שהעמידו בה או אפי' היה הצלול שהוא עצמו אסור משום נבילה מ"מ כיון שלדעת השואל יש בהחלב ששים נגד הקיבה וגם סובר כר"ת דהמעמיד בטל בששים א"כ למה לא נהגו לקנות הגבינות ולכן לא חשיב חומץ שאפילו היה בו חשש חומץ גם חומץ בטל בששים דין נסך בשאינו מינו בטל בששים ולא הוצרך לחשבו **אלא ודאי מדלא נהגו לקנות הגבינות מכלל דפשט המנהג דדבר המעמיד אפילו באלף לא בטיל זהו כוונת הר"ש בן אברהם בתשובתו.** וא"כ מזה מוכח ההיפוך ממה דפירש בו הרמ"א ועל כרחק הוא מתיר גבינות הנכרי כשראה ישראל כל המעשים ושגם ההעמדה היה בדבר ההיתר שאם גם בזה היה איסור מטעם שכשגזרו על הגבינות לא רצו לחלק בגזרתם א"כ מה זה ראיה לגבינה שנעשה אצל ישראל שאירע במקרה שהועמד במעמיד האסור שלא יתבטל בששים כדעת ר"ת.

ומעתה הקטיגור נהפך לסניגור והרב שמשון ב"א ודאי מתיר והמרדכי שהביאו גם כן מתיר והאגודה **ואביהן של הפוסקים הרמב"ם בפירוש המשנה** והביאו הפרי תואר והמנחת יעקב ורבינו תם שמתיר במדינה שנוהגין להעמיד בפרחים ק"ו שמתיר במה שישראל רואה שהוא בהיתר ולא נשאר לנו אוסר רק מהר"ם מרוטענבערג בתשובה סימן שע"ד שכתב תניא בתוספתא פת שאפאה הנכרי בלא מעמד ישראל וגבינה שהעמיד הנכרי בלא מעמד ישראל אסור. **משמע דאם במעמד ישראל אע"ג דלא עביד בה ישראל מידי שריא.** ותימא דהתם נמי תניא פת שאפאה ישראל אע"פ שהנכרי כו' אלמא בעינן דליעבד ביה ישראל מעשה. וצ"ל דרישא לאו דוקא ומהכא שמעינן דצריך שישים ישראל הקיבה לתוך החלב ואם נכרי משים נ"ל אע"פ שישראל עומד ע"ג ואפילו הקיבה כשירה אסורה עכ"ל מהר"ם ז"ל ויחיד הוא גבי כל הפוסקים. ולדברי מהר"ם שפיר יש לחלק בין נעשים בחול לנעשים בשבת דבחול יכול הישראל לעשות מעשה וליתן הקיבה תוך החלב אבל בשבת אין

הישראל רשאי לעשות מאומה והנכרי בעצמו נותן הקיבה.

וגם בזה נלע"ד דגם דברי מהר"ם הם דוקא כשגם הקיבה היא של נכרי שהנכרי נתן עגל שלו לשחוט ולקח הקיבה משם או שהנכרי קנה קיבה כשירה מטבח ישראל ולקח והעמיד בו חלב שלא בפני ישראל אבל אלו השוכרים השוואגין מסתמא אין להנכרי בעל הצאן קיבה כשירה ואלו היהודים השוכרים מביאים קיבה כשירה משלהם אף שעדיין לא שכרו אלא שדעתן לקנות הגבינות והם עומדים בעדר לראות שיהיה הכל בהכשר נלע"ד כיון שהקיבה היא של ישראל אף שהנכרי נותנה תוך החלב כבר יש להישראל חלק משהו בגבינות הללו ובזה גם המהר"ם מתיר ועיין בפר"ח סימן קט"ו ס"ק ט"ו שהתיר ג"כ בשותפות אלא דאיהו כתב דוקא בדיעבד ולענ"ד דבזה מותר לכ"ע אף לכתחלה. וכל זה לדעת מהר"ם אבל העיקר כדעת הרמב"ם ורוב הקדמונים.

6 הרב יחיאל מיכל הלוי עפשטיין – ערוך השלח – יורה דעה קטו (ס"ק יט)

וכתב רבינו הרמ"א ואם הישראל רואה עשיית הגבינות והחליבה מותר כן המנהג פשוט בכל מדינות אלו ואם ראה עשיית הגבינות ולא ראה החליבה יש להתיר בדיעבד כי אין לחוש שמא עירב בו דבר טמא מאחר שעשה גבינות מן החלב כי דבר טמא אינו עומד ובוודאי לא עירב בו הכותי מאחר שדעתו לעשות גבינות ומ"מ אסור לאכול החלב כן עכ"ל ביאור דבריו דאם הישראל ראה עשיית הגבינות והחליבה המנהג פשוט להתיר ולא אמרינן דצריך דווקא שהישראל יסייע בעשיית הגבינות כמו בפת ושלקות דלא מצינו זה בגמ' ויש מגדולי אחרונים שהשיגו עליו דבגבינות אין היתר רק בסיוע הישראל בעשיית הגבינה [ש"ך סק"ד] וכמו כן דחו דבריו במה שהתיר בלא ראה החליבה דכיון דאנן קיי"ל כהרמב"ם דאפילו העמידוהו בעשבים אסור משום לא פלוג וה"נ כן הוא [ט"ז סק"א] אבל כבר הרבה מהגדולים דחו דבריהם וקיימו דברי רבינו הרמ"א בשני הדינים אלו והכי קיי"ל [נוב"ת ח"א ח"ס ל"ז ומנ"י ופר"ח] וכדבריו מפורש בפ"ה המשנה להרמב"ם וז"ל וכמו כן כשאנו רואים שהעכו"ם העמיד החלב בקיבה עצמה מותר לנו לאכול דהיא פירשא בעלמא וכו' ואשר הביא שלא תאסר הגבינה משום חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו לפי שטעם איסור זה כדי שלא יתערב חלב טמאה עם

אותו החלב וחלב טמאה אינו מעמיד וכו' עכ"ל הרי שהרמב"ם בעצמו התיר זה ולא דמי להעמדת עשבים שאסרום משום לא פלוג דוודאי כן הוא אבל כל זה בלא ראיית הישראל אבל כשראה לא גזרו בזה וסיוע הישראל א"צ רק בפת ושלקות שעשייתן ע"י האור אבל בזה לא מצינו בגמ' שיהא צריך עשיית ישראל אלא ראיית עין.

[וזה שבחלב תנן ואין ישראל רואהו ובגבינה תנן סתם דזהו משום דבגבינה צריך לכתחלה לראות גם החליבה ומתורץ דקדוק הש"ך שם ולכד זה אין זה דקדוק לפי המשכת לשון המשנה ע"ש והראיה שהביא מתשו' מיימוני ס"ה שכתב ומעולם לא ראיתי ליקח גבינות אפילו ראה החלב משחלבו עד שעשה וכו' התם הטעם מפני איסור הקיבה והדקין דעיקר השאלה שם מפני זה ע"ש והגם שבתשו' מהר"ם מר"ב סי' שע"ד פסק דצריך לעשות מעשה קיי"ל כהרמב"ם דלא מצינו כן בכל הפוסקים ומשמע להדיא להיפך ובתוספתא פ"ה יש שינוי לשון מנוסחא שלפנינו להנוסחא שהביא הר"ם מר"ב שם והגר"א סק"ד פסק כהש"ך ויש להחמיר לכתחלה למעשה שישים הישראל החלב לתוך הקבה או לתוך היורה ובדיעבד אין לאסור כיון שרוב הגדולים הסכימו להיתר ומפורש כן בהרמב"ם ודו"ק].

7 הרב משה פיינשטיין – שו"ת אגרות משה – יורה דעה – חלק ג (סימן טז)

גבינות עכו"ם שראה ישראל עשייתן ולא ראה החליבה

בע"ה. כ"ב אדר תשל"ה.

מע"כ ידידי וחביבי מחו', הרה"ג מהר"ר יוסף טענדלער שליט"א.

הנה גבינות שראה ישראל עשיית הגבינות ולא ראה החליבה שהרמ"א יו"ד/ כתב בסימן קט"ו סע"ב ב' דיש להתיר בדיעבד כי אין לחוש שמא עירב בו דבר טמא מאחר שעשה גבינות מן החלב כי דבר טמא אינו עומד ובוודאי לא עירב בו העכו"ם מאחר שדעתו לעשות גבינות, והוא תמוה לכאורה כי מאחר שכתב הרמ"א שבודאי לא עירב בו העכו"ם דבר טמא אין לך ראייה גדולה מזה, דהא עדיף זה מראיה דיוצא ונכנס דכתב הט"ז בס"ק ג' שמותר שהוא מטעם דמירתת שאיתא

בחולין דף ג' ברש"י ובע"ז דף ס"ט בגמ' שודאי איכא גם עכו"ם דלא מירתתי דהא עביד צריכותא בגמ' דהיינו אומרין דאין לסמוך על יוצא ונכנס כשהניח עכו"ם בחנותו דאימא אחיד לה לבבא ועביד כל דבעי והקמ"ל במתני' שמותר אינו משום דסובר דליכא דבר כזה אלא דודאי איכא עכו"ם דלא מירתתי בשביל מה דיוצא ונכנס אך שמ"מ מותר משום דלא חיישינן למיעוטא דלא מירתתי, וכשעושה גבינות הרי אין לך אפילו מיעוט שיערב בו חלב טמא שלכן כתב הרמ"א בלשון ודאי שא"כ הוא עדיף שלא שייך כלל לחוש ומ"ט אינו מתיר לכתחלה. דהא מצד הגבינות ליכא חשש להרמ"א מאחר שראה עשיית הגבינות דאינו חושש כלל לסברת הש"ך דאם היה זה מצד שחושש לכתחלה לסברת הש"ך דצריך שיעשה הישראל מעשה בעצמו לא היה מועיל להתיר לכתחלה גם כשראה החליבה, אלא האיסור לכתחלה מוכרחין לומר דהוא בשביל החלב והא ליכא שום חשש מצד החלב.

וצריך לומר דאולי חושש לאסור לכתחלה לשמא נחלב תחלה לאכילה דאז אסור אף כשנעשה אח"כ גבינות, ואולי זהו כוונת הט"ז ס"ק י"א דכתב על הרמ"א זהו דעת ר"ת שכתבו מקצת פוסקים בשמו דמתיר באם ידוע שהעכו"ם חולב לגבינה אבל לא בחולב לאכילה או לכותח, ויהיה כוונתו לא רק על ההיתר בדיעבד אלא גם על האיסור לכתחלה, ואף שלא מצינו שר"ת חושש לזה דהא בתוס' בג' מקומות כתבו בע"ז דף ל"ה שליכא שום חשש בד"ה לפי ובד"ה חדא ובד"ה לגבינה, וגם במרדכי בע"ז בסימן תתכ"ו כתב לענין חמאה גם הורה ר"ת דאם חלבו לצורך אכילת חלב ועתה נאסר משום חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו תו לא מקילינן כשנמלך לחמאה ואנן לא חיישינן להכי דלמא נעשה כך שהרי אין אנו חוששין בגבינות העכו"ם אלא לזיהרא דקאי ביני אטפי, דהוא מאיסור גילוי לחוש לזיהרא דנחש אף כשנתייבש כמפורש בתוס' לשיטתו, אפשר שכוונתו למה שמביא המרדכי אחר זה לשון ר"ת בתשובה דכתב כל עצמי אני מתיר גבינות העכו"ם בחלב שחולבין לעשות גבינה אבל לא בחלב שחלבו לאכילה ולכותח שזה אני אוסר, שאולי מפרש הט"ז שכשלא ידוע חושש ר"ת לזה. אבל ודאי א"א לפרש כן בכוונת ר"ת מאחר שכתב בפירושו תחלה שאנן לא חיישינן להכי וכדחזינן שהמרדכי כתב על מה שביאר תחלה הוראת ר"ת שאנן לא חיישינן לשמא חלבו לאכילה כדחזינן ממה שלא אסרו שכן כתב ר"ת בתשובה הרי שסובר שליכא סתירה

לזה, וכוונת ר"ת בתשובה נראה פשוט שהוא לתרץ הקושיא שעליו מהאב"א בגמ' שם שאוסר לעשות גבינות מחלב שחלבו עכו"ם שהישראל לקחו בלא ראיית החליבה כיון שאינו סובר כפרש"י אליבא דר' חנינא שאיסור גבינה הוא משום צחצוחי חלב שחלבו עכו"ם בלא ראיית ישראל שנשאר בנסיובי בין הגומות, דל"ק משום דהתם שכבר נאסר החלב אינו מתיר לעשות גבינות ולא חמאה מטעם צחצוחי החלב שנאסרו כבר וישארו בהגומות כהאב"א אבל הוא מתיר בחלב שנחלב לגבינות ולחמאה ובסתם גבינות וחמאה אין חוששין לשמא נחלב לאכילה ולכותח ונמלח לעשות גבינות וחמאה. וגם אולי סובר ר"ת דאף כשלא ישאר נסיובי דחלבא בין הגומות כגון למש"כ הכ"מ בפ"ג ממ"א הט"ו דכשנתיישנה הגבינה כלו צחצוחי החלב נמי אסורה מאחר שכבר נאסרה החלב, והגמ' באב"א דאוסר משום דאיכא דקאי ביני אטפי הוא משום דאם לא היה נשאר כלל נסיובי דחלבא לא היה שייך לאסור משום דלא היה שייך לאסור כלל הגבינות והיה כל האיסור דחלב שחלבו עכו"ם בלא ראיית ישראל רק לשתות החלב אבל כיון דאיכא דקאי ביני אטפי אף שהוא רק למשך זמן עד שיתייבש שבשביל זה הרי הוצרכו לאסור את הגבינות וממילא נשאר באיסורם אף שהיה טעם להתיר וכלשונו תו לא מקילינן כשנמלך לחמאה, דלשון זה משמע שהיה טעם להתיר אבל מ"מ לא מקילינן, וגם אולי סובר שהיה שייך להקל בחמאה מטעם הרמב"ם ע"י בשול וסובר דאסור בחלב שנאסר כבר, ועיין במ"מ שם הט"ז דהרמב"ם סובר שמותר אפילו מחלב שנאסר כבר לגבן גבינה ולעשות חמאה ע"י בשול עד שהלכו צחצוחי החלב ור"ת סובר שאסור, אבל בגבינות וחמאת העכו"ם ליכא שום חשש מצד החלב. ואין כוונת הט"ז אלא על ההיתר ולא על איסור דלכתחלה, ומש"כ רק שכתבו מקצת פוסקים בשמו דמתיר יקשה לפ"ז דהא כל הפוסקים כתבו דלר"ת בחולב לגבינה מותר, ואין לומר דהוא הסמ"ק בשם ר' יעקב שאולי הוא ר"ת או הסמ"ג בשם הר"ח שר"ת סובר כמותו דאף שסובר כריב"ל שהוא משום ניקור לא נבטל גזירה זו אף שאיסור גילוי ליכא במדינותינו שאין מצויין נחשים מפני שנגזר במנין, דהא לפ"ז יש לאסור אף בידוע שהעכו"ם חלבו לגבינה דהא העכו"ם לא קפדי אגילוי.

אך היה אפשר לומר דהרמ"א חושש לכתחלה גם לטעם ר' חנינא או ר' ירמיה שהוא משום צחצוחי חלב שחלבו עכו"ם בלא ראיית ישראל דלא כתוס' שכתבו דלא

לחוש לאיסור החלב גם בהתחלת החליבה כשלא ראה הישראל מ"ש דלענין הגבינות מתיר אף להאוסרין גבינות שעשה העכו"ם מחלב שלא ראה הישראל אף שלא ראה תחלת החליבה, דלפ"ז אפשר שבשביל עירוב חלב טמא להרויח שכל עכו"ם היו עושין כן חוששין אף לזמן המועט דתחלת החליבה דהיה לו למירתת שיבא הישראל כדחזינן שתיכף בא הישראל דבשביל הרוחה שכולן רוצין לערב יש לחוש לאלו שלא מירתתי כל כך ויסמכו שלא יבא בזריזות כל כך להיות גם בתחלת החליבה שלכן יש לאסור כשלא היה בתחלת החליבה ולא ראה הכלי שהיה נקי, אבל בחולב לגבינה שלא ירויח כלל והחשש הוא רק בשביל מיעוט עכו"ם דחשידי לערב גם כדי להכשיל שהרבה מהם יהיו מירתתי בידעם שצריך הישראל לבא הוי זה כמיעוטא דמיעוטא שאין לחוש. ואח"כ הביא שר"ת התיר אף כשבא הישראל אף שכבר נחלב, ומשמע שהתיר ר"ת אף כשלא אמר הישראל שיבא כלל דלא הי"ל למירתת משום שסובר דאין לחוש כלל לערובי כשלא ירויח דכן הא כתבו בשם הר"י בדף י"ב והביאו ראייה גדולה ולא מצינו בתוס' מי שיחלוק ע"ז, וע"ז מסיק הג"א דאין להתיר זה בליכא הפ"מ = הפסד מרובה = משום דבהפ"מ יש לסמוך על ר"ת ודעימיה, משום דאף דג"כ נוטה יותר לסבור דבלא ריוח אין חוששין בעכו"ם שיערב סובר עכ"פ שהיא פלוגתא דרבוואתא דלכן בלא הפ"מ אין להתיר. והרמ"א סובר בעצם כתוס' שאין לחוש שיערב כשלא מרויח ורק לכתחלה מאחר שאיכא מי שפליג חושש לדבריו לכתחלה.

ולכן מאחר שהתוס' והרא"ש והר"ן והטור /יו"ד/ בסימן קי"ח סוברין שלא חיישינן שמא יערבו ויחליפו להכשיל כשלא ירויח כלום, ובתוס' מפורש שאף לכתחלה אין לחוש דכתבו ומה"ט שבקינן בכל יום קדרות שלנו לשפחותינו עכו"ם והרא"ש שכתב וליר"ש נכון להחמיר הוא מצד שאירע לפעמים קלקול עי"ז וגם בשביל להשביח חלקה נותנת חלב, והקלקול לפעמים שאירע נראה דהוא רק בשפחות שאירע שהקניטתה גבירתה ורוצה מתוך הכעס להכשילה אבל לעכו"ם אחרים לא שייך לחוש לזה אף ליר"ש = לירא שמים =, וגם ההיא ארבא דמוריסא דבע"ז דף ל"ד הא לכתחלה היה מותר ליקח מהם המורייסא מאחר שהיין היה במקומו של העכו"ם ביוקר ממורייס, יש להתיר גם לכתחלה. ואף דב"י בבדה"ב הביא שהרשב"א בתשובה סימן תשס"א מסתפק אם יש לסמוך לכתחלה על הנכרי כשאינו מרויח

חיישינן כלל לזה משום שאין העכו"ם שוטים לערב בו חלב טמא מאחר שאינו עומד דאולי יש שאין יודעין זה וסוברין שגם חלב טמא עומד ואינו סובר כר"ת אלא לענין דיעבד, אבל הא לפ"ז לא היה לו לומר בלשון ובודאי לא עירב בו העכו"ם דהוא שיטת ר"ת כיון שאינו סובר כוותיה לגמרי והי"ל רק לומר כי הוא חשש קטן שיערבו בו מאחר שדבר טמא אינו עומד שלכן אין לאסור בדיעבד, וא"כ מוכרחין לומר שפוסק לגמרי כהתוס', שא"כ אין מקום לכאורה לאסור אף לכתחלה.

ולכן נראה דטעם הרמ"א שלכתחלה יש לחוש לשיטת הר"ש שמואל שהביא המרדכי בע"ז סימן תתל"א על מה שפסק סמ"ג דלא חיישינן שמא יטיל העכו"ם איסור בקדרת ישראל להכשילו כשלא ירויח העכו"ם כלום שהר"ש שמואל כתב דיש אוסרין דחוששין שיטיל איסור אף שלא ירויח ודוחה הראיה מדף י"ב שהביא הסמ"ג עיי"ש, והב"ח בר"ס קט"ו כתב על הא דכתב המרדכי בסימן תתכ"ו בשם ר' בנימין מקנטבוריא וכן הר"ש פרץ בפסקיו דאפילו אין דבר טמא בעדרו יש להחמיר להיות הישראל שם בתחלת החליבה פן יערב או ישים העכו"ם דבר טמא בכלי קודם שיבא הישראל, דהוא אליבא דהר"ש שמואל שהביא המרדכי דחיישינן שמא יטיל העכו"ם איסור גם בשביל להכשיל אף כשלא ירויח כלום עיי"ש, שלפ"ז הא יש לחוש גם בחלב לגבינה כיון שעושה זה עבור הישראל שיקח ממנו יתן שם חלב טמא כדי להכשיל, ואף שהרמ"א סובר כהסמ"ג וכתוס' דף י"ב ד"ה ושדי דאין חוששין שיעשה העכו"ם להכשיל כשאינו מרויח כלום סובר שיש לחוש לכתחלה, וא"כ ניחא לשון ובודאי לא עירב שכתב הרמ"א דהיינו להחשש שיש לאסור גם בדיעבד שהוא לתערובות איסור להרויח ודאי אין לחוש, דמה שאינו מתיר לכתחלה הוא מענין חשש אחר דעירוב איסור כדי להכשיל. וגם הוא כהרשב"א שהביא בב"י בבדה"ב בסימן קי"ח שאביא בסמוך סובר דלכתחלה חוששין, וזהו טעם הרמ"א.

ויש לתרץ בזה דברי הג"א שכתב תחלה שכיון שעשה גבינות שרי אפילו לא ראה הישראל החליבה כלל דהוא כתוס' שכיון שחלב טמא אינו עומד אין לחוש שיערב חלב טמא שאינו עומד, ואח"כ כתב ואפילו אם נפשך לאסור כה"ג, היינו שיש לחוש שיערב כדי להכשיל דהוא להר"ש שמואל שהביא המרדכי, היכא שראה הכל לבד התחלת החליבה מותר, שלכאורה לא מובן אם יש

שעתה אין בשר ההוא לפנינו לא שייך לפנינו לידון עליו, דדין התורה לילך בטר רובא הוא שמה שהוא עתה לפנינו ניזיל בטר רובא, ולא אמרה תורה לנו לעדות שכל מה שיארע בעולם יהיה מהרוב דודאי יהיו הרבה דברים בעולם שיהיו מהמיעוט שלכן אסור, שא"כ בעובדא דתשובת הרשב"א אם מותר לסמוך על נכרי חייט למסור לו בגד צמר כשחוטאי קנבוס זולים מחוטאי פשתן שהרוב אין חשודין להפסיד משלהם כדי להכשיל את ישראל אף אם נימא שאיכא מיעוט שגם יעשו להכשיל אפשר יש לסמוך לכתחלה על הרוב ולדונו לאינו חשוד ולכן צע"ג דברי הרשב"א. עכ"פ לדינא אין ספקו של הרשב"א מוציא מידי ודאי של רוב רבותינו הראשונים שאין חוששין. ולכן למה שסובר הרמ"א דמצד הגבירות ליכא איסור אף לכתחלה בראה ישראל העשייה יש להתיר לכתחלה גם בלא ראה החליבה אם אך נחלב לגבינה, וגם בסתם כשעשה גבירות מהחלב אמרינן דנחלב לגבינה כדלעיל.

ועיין בגליון מהרש"א שמשמע שמסיק להתיר אף בלא ראה בשעה שחלב העכו"ם, שהביא מפ"י המשניות להרמב"ם והוא מש"כ על מתני' דף כ"ט אחר שכתב דהאיסור הוא משום דמעמידין בעור הקבה אבל בהקיבה מותר לפי שהיא פירשא בעלמא, כשאנו רואין העכו"ם העמיד החלב בקבה עצמה מותר לנו לאכול אותה גבינה ואשר הביא שלא תאסר הגבינה משום חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו לפי שטעם איסור זה כדי שלא יתערב חלב בהמה טמאה עם אותו החלב ועיקר הוא בידנו שחלב בהמה טמאה אינו מעמיד, וגם בפ"ג ממ"א הי"ג כתב שליכא חשש חלב טמא בגבירות והאיסור הוא רק מהעמדת העור דהקבה וא"כ כשליכא חשש זה ע"י זה שראוהו במה העמיד אין לאסור, ומה שאוסר בהי"ד כשהעמיד בעשבים ובמי פירות הוא רק כשלא ראו אלא שיודעין זה מחמת שניכרין בגבינה או מחמת שכן עושין במדינה זו הגבירות, וכדאיתא כן בפ"י המשנה ולא תועיל בזה הפרסום, היינו מה שידוע ממנהג המקום שמעמידין בקיבה ולא בעור וה"ה שאין מועיל פרסום דנוהגין להעמיד בפרחים, ולא מה שהדעת נותן אלא ראיית העין, אבל ראיית העין בהעמדה דגבירות מועילה אף שהחלב לא ראו כשנחלב. אבל הרמב"ם לא הזכיר שאין לחוש לשמא עירב העכו"ם כיון שחלב לגבינה שאין לו תועלת מזה אלא משום שיצא חלב הטמאה עם הקום של גבינה וטעמו שהיה מותר מחמת שבטל במיעוטו כדכתב במ"מ ומטעם זה כתב שהמפרשים שסוברין שאין הולכין

דאולי לא אמרו אלא בדיעבד כמעשה שהיה בארבע דמוריסא, מ"מ אין ספקו של הרשב"א מוציא מידי ודאי דתוס' והרא"ש, וגם לשון הר"ן דפשיטא היא דלעולם לא חיישינן שיחליף העכו"ם או יערב אלא כשיש לו תועלת בדבר מוכח שאף לכתחלה דאם היו חוששין לכתחלה הרי אין זה שוב פשיטא שלא לחוש גם לדיעבד. ומש"כ הרשב"א שעובדא דארבא דמורייס היה בדיעבד לא מובן דהא איירי שהיה המורייסא של העכו"ם דלכן בעכו אותיב ר' אבא דמן עכו נטורי בהדה משום שבעכו היין בזול ויש לחוש שיערב בו חמרא דאם היה של ישראל לא היה צריך לנטורי וצ"ע, וגם מש"כ דקרוב בעינינו שלא להתיר לכתחלה מהא דאין משלחין לכתחלה בשר ביד עכו"ם אף במקום שהטבחין ישראלים שבשר הנמצא ביד עכו"ם מותר, לא מובן דודאי יש לחוש שישגיג בשר נבלה אף במקום שכולם ישראלים בזול ולהחליף על הטוב שנשלח על ידו ולהרויח מזה, ואף מה שמכשיר הרשב"א בדיעבד הוא דבר תמוה דמסתבר שאסור בלא חותם אף בדיעבד, ול"ד לבשר הנמצא ביד עכו"ם שקנה לעצמו שמותר לישראל לקנות מדין שהולכין אחר רוב בשר שהוא כשר שאמרינן מדין הרוב שלקח מן הרוב שהוא הכשר, וכמפורש בגמ' חולין דף צ"ה שנמצא ביד עכו"ם עדיף מבשר שנתעלם מן העין, וצ"ע"ג בין במה שמכשיר בדיעבד, ובין לשיטתו שבדיעבד מותר ולכתחלה אסור שאין להוכיח לאסור כשאין ריוח להעכו"ם לכתחלה דלא שייך כלל לשם. ואם הראיה לשיטתו שמכשיר בדיעבד היא שחזינן שאף שכשר מדין רוב אסור לכתחלה, שכמו כן יש לאסור לכתחלה מחשש שמא עכו"ם זה יערב כדי להכשיל, אף שנימא שמיעוט יש שחשודין לערב כדי להכשיל, נמי הא יש לחלק בין ליתן בשר להעכו"ם החשוד להחליף אם אך ישיג בשר נבלה והרוב הוא רק בהשגת בשר נבלה שאין לסמוך לכתחלה על הרוב, ובין הרוב דאין חשודין כלל לדונו שהעכו"ם שמניח בביתו אינו חשוד כלל, דבמניח העכו"ם הרי יש לו לדון עתה אם הוא מהרוב או מהמיעוט, ודאי גם לכתחלה סומכין על הרוב בכל דיני התורה כמו שסומכין לכתחלה על חזקה דהא אוכלין בשר ושותין חלב וסומכין על עדות של ע"א =עד אחד= וכדומה אף לכתחלה אף בעלי נפש ביותר, אבל בנותן לעכו"ם חשוד להחליף בודאי דהרי כל העכו"ם חשודין להחליף להרוחתו והנאותו והנידון הוא מצד הבשר הרי בשר הזה שהוא נותן בכל אופן יש לחוש שיחליף, דהרי אף כשיחליף על בשר כשר אחר אינו הבשר ששלח על ידו, וצריך לדון על הבשר שיביא למי ששלח לו, שכיון

לגבינות, ונזדמן שידע שלא היה לו עוד חלב אחר, והי' להזכיר זה שכן נזדמן שרק אז מכשיר, אלא משמע שסגי כמה שנזדמן שראה בשעת עשיית הגבינות אף שלא ראה החליבה דאין חוששין שיערב חלב טמא כיון שעשה מהן גבינות וגם אין חוששין שמא חלב מתחלה לאכילה וערב בשביל זה חלב טמא ואח"כ נמלך לעשות גבינות. והוא גם לכתחלה מאחר דהם גבינות שעשה העכו"ם לעצמו והנידון הוא אם יקנה ממנו הישראל.

וראיתי בספר אבני נזר חיו"ד סימן ק"א על הפאבריק/בית החרושת/ שעושין גבינות מחלב שקנה הישראל ע"י קאנטראקט/חווה, הסכם/ להעמיד לו חלב לגבן גבינות, שסמכו על לשון הג"א ישראל שהלך לכפר לקנות גבינות ואנו יודעין שדעת ישראל להקפיא כל החלב אפילו לא ראה ישראל החליבה כלל שרו שמשמע מלשון זה דסגי בידע העכו"ם שהישראל צריך החלב לגבינות, שזה ודאי טעות דהעכו"ם מה איכפת לו במה שהישראל צריך לגבינות דודאי יש לחוש שיערב שם חלב טמא להרויח, וכמפורש בד"מ אות ג' ובש"ך ס"ק כ"ג, אף שהביא שבספר עיקרי דינים גם - כן פירש כן בכוונת הג"א, אבל הא אף לפי טעותם היה אסור לכתחלה ולהג"א הוא צריך שיהיה דוקא הפ"מ = הפסד מרובה = ולא הזכיר זה כלל האבני נזר שם, חזו"ן דבזה נהגו להתיר גם לכתחלה והוא מטעם דבארתי.

ועיין בש"ך ס"ק כ"ד שכתב ע"מ שכתב הרמ"א יש להתיר בדיעבד כי אין לחוש שמא עירב דבר טמא מאחר שעשה גבינות מן החלב, הלשון אינו מתוקן דאפילו לא עשה גבינה אלא שנחלבה החלב מיקרי בדיעבד כמש"כ האו"ה ומביאו בד"מ וכן פוסק להלכה ומפרש שגם הרמ"א סובר כן דהא כן מפורש בד"מ בשם או"ה ואינו חולק עליו, ולכאורה צריך להבין דאם ליכא הפסד להישראל דהוא לא קנה ממנו החלב הרי הוא ודאי לכתחלה, ואף אם איירי בקנה החלב ויכול לחזור בו מאחר שחלב קודם שבא הישראל הרי נמי הוא לכתחלה, ואם איירי דאיכא הפסד הרי הוא ממש כמו בעשה כבר הגבינות דמ"ש מכבר עשה הגבינות דאף שאוסרין לכתחלה מתירין בדיעבד דהוא במקום הפסד כדכתב הש"ך בס"ק כ"ב, שודאי כמו כן יש להתיר לעשות הגבינות לכתחלה מאחר שיש לו הפסד כשלא יעשה הגבינות ולא היה לו להרמ"א לפרש זה דדין הרמ"א הוא רק באם שקודם עשיית הגבינות לא היה לו הפסד דלא היה לוקח החלב כלל שלכן לא היה מתירו אם היה שואל

באיסורין אלו של עכו"ם בנ"ט = בנותן טעם = שהוא הראב"ד ורמב"ן ורשב"א אוסרין, אבל לשיטת התוס' שאין לחוש כלל לעירוב דבר טמא אף אם יסברו ג"כ שאין הולכין באיסורין אלו אחר הרוב נמי יכשירו הגבינות דראו כשהעמיד העכו"ם אע"פ שלא ראו החליבה, וכן איתא בהגר"א ס"ק י"ז לענין חמאה דלשיטת התוס' מותר החמאה לכו"ע ואין לחוש להגבינות שעשאו עכו"ם מצד החלב אפילו לתירוץ בתרא, וכנראה שפוסק כן הגר"א. ובחדושי בית מאיר שבגליון הש"ע הביא לענין שאף שנראה לו כסברת הש"ך מצא בב"י ס"ס קי"ח מתשובת הרשב"א שסובר כהרמ"א דאף גבינות של עכו"ם מותרין בראה ישראל העשייה, ומאותה תשובה חזו"ן שגם ליכא איסור בראה עשיית גבינות אף שלא ראה החליבה, דהיא תשובה דסימן ס"ז שאיתא שם על הא דנשאל בגבינה של גוים שעמדו ישראל בשעת עשייתה והניחה ביד גוי ומכיר חותמו מי חיישין לשמא החליקו פניה בשומן חזיר דאם של ישראל היא פשיטא דחמפ"ג = דחלתית מורייס פת גבינה = מותר בחותם אחד ועוד דאין חוששין לשמא יאבד את שלו כדי להכשיל את ישראל, ואם של גוים היא אפילו כן אין חוששין להם עכשיו שהימים אוסרין להם באכילת בשר, דהיתה השאלה בימים שהגוים לפי אמונתם אין אוכלין בשר, דהפירוש של גוים היא היינו דהגבינה לא היתה קנויה לישראל אלא שעכ"פ נזדמן איך שראה הישראל איך שעשה העכו"ם, שלכן לא היה נמנע מלהחליק פניה בשומן חזיר דלא היה איכפת לו שלא יוכל הישראל לאכול ממנה, אבל ודאי אם היה רוצה העכו"ם שהישראל יקנה ממנו אף שהיה לו רשות ליקח לאכילתו, היה דינו כגבינה של ישראל דמותר בחותם אחד וג"כ לא היה חשוד להחליק בשומן חזיר מה שאינו רוצה לאכול ומשאירו לישראל, אלא איירי אף בגבינה של עכו"ם שלא איכפת לו כלל אם יקנה הישראל ממנו ויש לו להעכו"ם להתנהג כמו בכל גבינה לאכילת עצמו, והנידון היה אם עכ"פ רשאי הישראל לקנות ממנו דהא אפשר שהחליק בשומן חזיר כהדרך שעושה לאכילתו, שמ"מ התיר הרשב"א להישראל ליקח ולאכול מגבינות אלו בימים שאין נוהגין לאכול בשר מצד אמונתם דבכל דבר שאין דרכם אין חוששין, וא"כ שאיירי ממש בגבינות שעשה העכו"ם לעצמו הרי היה לו לפרש שאיירי שגם נזדמן שראה הישראל החליבה דחלב זה שעשה ממנו הגבינות אלו דהא כמעט דבר רחוק שאינו בנמצא הוא שיזדמן שהיה בשעת החליבה ביום ויומים ויותר קודם שהוא זמן שצריך להעמדת החלב

קודם עשיית הגבינות והוצרך להתיר דוקא בכבר עשה הגבינות שאית לו הפסד וטירחא, אבל אם קנה החלב ואינו יכול לחזור בו מקניית החלב שאית לו הפסד אם לא יעשה הרי ודאי יש למילף מזה שמותר לעשות הגבינות וא"כ מתוקן הלשון שפיר. וצריך לומר דכוונת הש"ך הוא דאפילו ליכא הפסד מחמת שיכול לחזור בו מאחר שהעכו"ם חלב קודם שבא לראות החליבה אבל הוא צריך לגבינות שבשביל צורך שיש לו בגבינות נחשב נמי דיעבד שמתיר האו"ה, ומשמע שמחשיב הש"ך הצורך שיש לו בגבינות כמו הפ"מ דהא הש"ך כתב בס"ק כ"ב דלהג"א ואו"ה צריך שיהיה הפ"מ ומ"מ מתירין אף בליכא הפסד שבביל צורך הגבינות.

ונמצא שהמסקנא לדינא שיותר נוטה שיש להתיר גם לכתחלה הגבינות שראה בעשיית הנכרי מחלב שלו משום דליכא שום חשש לעירוב חלב טמא לפסק הרמ"א ובזה שהרמ"א אינו מתיר אלא בדיעבד לא נהגינן לפסוק כמותו דטעם הרמ"א משום שחושש לכתחלה לשמא יערב העכו"ם כדי להכשיל שבזה פוסקין רוב הפוסקים דאין לחוש כלל. אך אף אם נחמיר כהרמ"א שלא להתיר לכתחלה יש להתיר כשיש צורך לגבינות דזה עדיף מהפסד סתם כדצריך לומר להש"ך, ואף שודאי אם אפשר להשיג גבינות שנעשו מחלב שראה ישראל עדיין הוא מן הראוי להחמיר בשביל פרש"י בהא דר"ח, אין להחמיר כשקשה להשיג כיון שהרמ"א וכל האחרונים לא פסקו כוותיה, וכ"ש שאין להחמיר זה לבני ביתו.

וזה כתבתי בחלב עכו"ם ממש שמן הראוי להחמיר כשאפשר להשיג גבינות שנעשו מחלב שראה ישראל ואפשר להשיג הוא כשליכא חלוק בהשויי אלא משהו דבאיכא חלוק במקח בערך שתות הוא בחשיבות הפסד מרובה וכיון שרמ"א מתיר בדיעבד הוא אף בשביל שינוי קטן במקח ובשביל טירחא קטנה, עיין בש"ך סימן ס"ט ס"ק י"ד שאפילו טירחת מעשה המליחה נקרא דיעבד, ובחלב הקאמפאניעס /החברות/ שבמדינתנו הא בארתי בתשובתי אג"מ חיו"ד א' סימן מ"ז שמדינא אין לאוסרם ורק שהוא מן הראוי להחמיר שלא שייך אפילו לבעלי נפש להוסיף תרי חומרי בעלמא אפילו באיסורין דאורייתא החמורים, וכ"ש כאן שכל החשש הוא רק לאלו המפרשים הא דר' חנינא כרש"י וסברי שיש לחוש אף לטעם ר' חנינא, דלפסוק לגמרי כר' חנינא ליכא שום פוסק אלא רק שיש דסברי דיש

לחוש גם לטעמו דר' חנינא ולהגר"א בס"ק י"ז אלו שאוסרין חמאה הם אליבא דר' חנינא שמפרשין כרש"י, והאוסרין חמאה הוא רק מספק לחוש גם לטעם צחצוחי חלב דאף להגירסא בירושלמי גם על חמאותיהן הא בגמ' דילן ליכא זה ואין לפסוק כירושלמי, וגם רוב הראשונים לא ראו גירסא זו, ורוב הפוסקים אין חוששין כלל להא דר' חנינא ושכן פוסק הרמ"א שודאי אין לחוש שהוי ספק ספקא דרבוותא דשמא לא אמר אף ר' חנינא זה ואף אם א"ר חנינא שמא אין הלכה כמותו שכה"ג אף באיסורים חמורים דאורייתא היו מורין להיתר, ועיין בלח"מ שלא כתב לפי דברי הגאונים שפסקו כר' חנינא שגזרו מטעם צחצוחי חלב אלא כתב לפ"ד הגאונים שחששו לטעם צחצוחי חלב הרי מפורש שליכא שיטה שפוסק כר' חנינא אלא אלא שחושש להסתפק שמא הלכה גם כטעם ר' חנינא. סוף דבר אף בחלב עכו"ם ממש אין לאוסר הגבינות שעשה העכו"ם ממנו כשראה ישראל העשייה אלא רק לבעלי נפש במקום שאפשר להשיג בלא טירחא ובלא חלוק בהשויי כדבארתי, ובחלב של הקאמפאניעס דמדינתנו שבארתי שאין לאוסרם מדינא אלא רק מן הראוי להחמיר לבעלי נפש שנמצא שהוא חומרא על חומרא אין לחוש כלל. (ולע"ד משמע מלשון ר"ת בתשובת מיימוניות סימן ט"ו דהאוסרין חמאה אינו משום החשש דנעשה מחלב שלא ראה ישראל דהא לר"ת ליכא חשש זה כלל, אלא הוא משום דבמדינתו היו לפעמים מערבין בו נסיובי דחלבא, כנראה לרככו או ליתן בו קצת טעם חמוץ ומתיקות והוא דלא כהגר"א שכתב שהוא מחמת דחוששין לדר' חנינא ולא הזכיר תשובת מיימוניות זו, ולדינא אינו נוגע זה).

ומצד שיטת הש"ך דגבינות של עכו"ם אסורין כשלא עשה בו ישראל שום מעשה, הנה רוב האחרונים חולקים עליו עיין בנו"ב תנינא האו"ה סימן ל"ז ובפ"ת ס"ק ו' ובחדושי בית מאיר ובגליון מהרש"א, וכן משמע שפוסק במ"ב סימן ש"ז ס"ק ע"ט ובשער הציון אות צ', אבל אפשר בנקל לעשות שיוכשר גם להש"ך דהרי כתב הש"ך בס"ק כ' בסופו וה"ה כשאין שוכרין הבהמות וקונין סכום גבינות ממנו א"כ הגבינות הם בשעת עשייתן של ישראל, וסובר הש"ך דלא נחשב זה לא בא לעולם כיון דאית לו החלב ודבר המעמיד לעשות מהם הגבינות ואולי מצד שהוא קנין בדינא דמלכותא, וזה הרי מכיון שאומרין להעכו"ם שיעשה ויקנו ממנו יקנו ממנו תיכף בקנין המועיל ע"פ דיני

המדינה שהוא בקאנטראקט שמותר גם להש"ך אף שהעכו"ם יעשה בעצמו בלא סיוע דישראל.

והנה בהגר"א ס"ק י"ד הביא מקור תשובת מהר"מ שהוא שיטת הש"ך שגבינות עכו"ם אסורות אף בראיית ישראל החליבה והעשיה, שהוא מתוספתא פ"ה דע"ז דתניא פת שאפאה עכו"ם בלא מעמד ישראל וגבינה שהעמידה עכו"ם בלא מעמד ישראל אסור פת שאפאה ישראל אע"פ שהעכו"ם לשה וגבינה שהעמידה ישראל אע"פ שהעכו"ם עבדה מותר אלמא דהעמדת ישראל בעינן, וא"כ לשיטה זו יש להיות כמו בפת דצריך סיוע מהישראל ממש במלאכת האפיה ולא מהני מה שהפת הוא של ישראל אם העכו"ם עשה את כל מלאכת האפיה בלא סיוע מישראל, ואדרבה אם הפת הוא של ישראל חמור דלא היה זה בכלל ההיתר דפת בהרבה מקומות משום דהוא אסור באיסור שלקות שלא נהגו היתר בשום מקום כדאיתא בטור /יו"ד/ סימן קי"ב, וא"כ גם בגבינה אף שהיא של ישראל יש לאסור כשעשאה עכו"ם בלא סיוע הישראל, והש"ך הא מתיר בגבינות של ישראל שעשאן עכו"ם ורק בגבינות של עכו"ם מצריך סיוע של ישראל, וא"כ גם הוא מפרש שאף שנאמרו בלשון אחד אין דומין לגמרי פת וגבינה שא"כ אפשר שאינם דומין גם לזה דפירוש בלא מעמד ישראל דכפת הוא בלא סיוע

של הישראל ובלא מעמד ישראל שבגבינה הוא בלא עמידתו שם לראות איך עשה והא כדאיתיה והא כדאיתיה, והסיפא וגבינה שהעמידה ישראל אע"פ שהעכו"ם עבדה מותר, לא מובן לכאורה איך שנפרש דאיזה עבודות אחרות כלל איכא בעשיית גבינות ובפרט מהשייכות לכשרות, דבשלמא שאין ענינו כלל לכשרות דהא בפת לא הוזכר שאיכא חשש איסור, וכדחזינן דמותר פת של עכו"ם ברוב המקומות לגמרי בלא שום ראיית ישראל, שייך למיתנא חדוש דאם האפיה היתה בישראל מותר הפת אף שאר המלאכות כלישה היו בעכו"ם, אבל בגבינה שהאיסור הוא מצד חששות דאיסורא לא שייך כלל למיתני לחדושא שאר עבודות דלא שייך בהו חששות דאיסורא שמותר, וצע"ג.

והנני ידידו מוקירו, **משה פיינשטיין**.

8) מו"ר הרב יעקב פרץ – אמת ליעקב: ארזות הרב וקהלתו – פרק ז' סימן ב' (ס"ק מח)

מקומות שחלב גוים שלהם מותר (יש מתירים), כגון, בארה"ב וכדומה לה, שיש עליו **פקוח ממשלתי**, שאם יערבו חלב טמא יענשו - אם היה **פקוח** על ייצור הגבינה שהעמידה בדבר כשר - **פשוט שהגבינה כשרה**.

Extra Reading

ומטעם זה כתבו התוס' ע"ז דף ל"ה דגאוני נרבונו התירו אותם במקומן מטעם שמעמידן אותם בפרחים, והכוונה פשוט שלא איירי בעמד שם ישראל וראה שהעמיד בפרחים דזה פשיטא דאף כשהעמיד בקיבות כשרות היו מותרין כמפורש ברמ"א שאם ראה ישראל עשיית הגבינות כשרות, ואף הש"ך שפליג על הרמ"א בסק"כ לא הביא ראיה מדין העמידוה בעשבים הנאמר שם לאיסור שמנא ידעיןן אם לא עמד שם ישראל, אלא איירי שדרך אנשי המקום שמעמידן בפרחים שיש מדינא למיזל בתר רובא שגם עכו"ם זה העמיד בפרחים ולכן מתירין גאוני נרבונו אף בלא ראה ישראל והרמב"ם והמחבר אסרי שכבר גזרו על כל גבינות העכו"ם אף בהעמידוה בדבר המותר גזירה משום שמעמידן אותה בדבר האסור, והמ"מ הוסיף שאף שבטל הטעם לא בטלה הגזירה משום שנאסר במנין, וכוונתו דאף בזמן שאין מי שיעמיד בדבר איסור אסור כדפי' הלח"מ. אבל א"כ יש טעם גדול שרק הגבינות שצריכין לאיזה העמדה אך במקום העמדה בעור קיבה מעמידן בפרחים, בזה פליגי על גאוני נרבונו ואסרי משום ששייך בהו לגזור משום המעמידן בדבר האוסר, אבל הגבינות לבנות שא"צ להעמדה מנתינת איזה דבר כלל דמעצמם מועמדים במשך הזמן ומחום המקום אינם בכלל האיסור כיון שלא שייך בהו הגזירה משום המעמידן בדבר האסור שהרי הוא ענין גבינה אחרת של"ד להו לא בטעם ולא במראה ולא נאסרו מעולם כלל אף להרמב"ם. ומה שהביא הגר"א /ס"י קט"ו/ בס"ק י"ג ראה להרמב"ם דע"כ לא חילקו בין גבינה לגבינה מדפריך שם אלא מעתה יבשה תשתרי ישן תשתרי ודלמא אה"נ אלא ודאי כשאסרוה לגמרי אסורה, נמי הוא ראה רק שבאותה מין גבינה שאסרו לא חלקו בין גבינה לגבינה בין שייך בה הטעמים או לא שייך בהו הטעמים אבל בגבינות כאלו שהם ענין גבינה אחרת אפשר לא היו בכלל הגזירה.

ואף שאומרים שגם בגבינה זו דקאטעד טשיז נותנים מעט רענעט, הנה אף אם נימא שרענעט הוא דבר אסור מסתבר שאין להחשיבו מעמיד, כיון דאין להגבינה שום תועלת מזה דלא משובח טעם הגבינה במעט הרענעט שנתנו שם יותר מכפי שהועמדו מעצמם מצד הזמן והחום, ומה שמיהר להעמיד ע"י הרענעט אין זה כלום בטובת הגבינה אלא הוא טובת

“Soft” Cheeses: Cottage, Ricotta, Yogurt, Leben, Sour Cream

(1) הרב אברהם דנציג – חכמת אדם (נג:לג)

גבינות עובדי כוכבים אסרו חכמים מפני שמעמידים אותם בעור קיבת שחיטתם שהיא נבלה ואפי' העמידו בעשבים או ממילא אסור דלא פלוג רבנן (ס"י קט"ו):

(2) הרב יחיאל מיכל הלוי עפשטיין – ערוך השלחן – יורה דעה קטו (ס"ק טו)

אמנם לדינא אין נ"מ כלל שהרי אפילו אם ברור הוא שמעמידן בדבר היתר אסור כמ"ש הרמב"ם שכן הורו מקצת גאוני מפני חשש העמדה בדבר אסור ואפילו אם בכל המדינה מעמידן בדבר היתר ג"כ אסור מפני שגבינה אסורה במנין וכל דבר שבמנין נאסר לעולם אפילו כשבטל הטעם וצריך גדולים בחכמה ובמנין מאותם שגזרו לאיסור אם רצונם להתיר וזה א"א להיות ובזה גבינה חמור מחלב דחלב האיסור הוא משום חלב טמא ולא נגזרה במנין לאיסור סתמא אבל גבינות נאסרו במנין ואינו מועיל שום דבר כן כתבו הקדמונים [הה"מ שם] ולפ"ז לדין הגם שמעמידים אותה בעור קיבה שנתייבש כעץ דהוה כעפרא בעלמא ואין בה איסור כלל כמ"ש בס"י פ"ז או גבינה פשוטה שלנו שאין בה העמדה כלל מ"מ האיסור במקומו עומד מטעם שנתבאר:

(3) הרב משה פיינשטיין – שו"ת אגרות משה – יורה דעה – חלק ב (סימן מה)

בענין גבינה בשם קאטעד טשיז אם היא בכלל איסור גבינה דנכריים

כ"א כסלו תש"כ.

מע"כ ידידי הרב הגאון מוהר"ר שמעון שוואב שליט"א.

הנה בדבר הגבינה בשם קאטעד טשיז שאמרתי לכתר"ה שיש טעם להקל לומר שלא היתה בכלל איסור גבינה הוא בזה. דהא עיקר הטעם הוא מפני שמעמידן אותה בעור קיבת נבלה דטעם זה הא נקט הרמב"ם בפ"ג ממ"א הי"ג והמחבר בסימן קט"ו סעי' ב',

המוכר שיש לו הגבינות איזה ימים קודם ואין שייך לאסור מצד זה מטעם שהרענעט מעמיד.

וגם לבד סברא זו הרי הוא רק זה וזה גורם, ועוד עדיף דהזמן והחום היו מעמידין גם בעצמן והרענעט המעט לא היה מעמיד בעצמו כלל רק בצירוף הזמן והחום הועיל להקדים ההעמדה ויש להחשיב זה רק כמסייע בעלמא שאולי אף הסוברים דזו"ז גורם אסור היו מתירים בכאן.

ונמצא שמצד הרענעט אין לנו לאסור אלא מצד עצם גזירת הגבינה שאסורה להרמב"ם והמחבר אף בהעמידו בדבר המותר שע"ז יש טעם גדול לומר שלא היתה גבינה זו בכלל האיסור.

אך יש לעיין מצד טעם ר' חנינא שהאיסור הוא משום צחצוחי חלב לרש"י שפ"י שהוא טעם על איסור גבינה והטור הביא גם טעם זה, ועיין בהגר"א ס"ק י"ז שתלוי זה במחלוקת החמאה דהאוסרין חמאה של עכו"ם הוא כר' חנינא שטעם הגבינה הוא משום צחצוחי חלב והמתירין הוא כשמואל מפני שמעמידין בעור קיבה, ובחמאה יש להתיר לפעמים אף להאוסרין כשתיקנו חמאה יפה שאין שם גומות כדאיתא בד"מ ובט"ז ס"ק י"ג, ובגבינה דקאטעד טשיז יש לחלוחית שהם צחצוחי חלב. אבל להמקילין בחלב הקאמפאניעס שלא להחשיב לחלב עכו"ם ובארתי שהדין נוטה כן, הרי אין בהו צחצוחי חלב אסור ולכן יש טעם גדול להקל. מ"מ למעשה איני אומר בזה היתר אבל גם איני מוחה בהמקילין מאחר שיש טעם להיתר והוא מלתא דרבנן, וגם הא יש גאונים שהתירו לגמרי ויש לצרף שיטתם שלא למחות. ולכן איני רואה חובה על כתר"ה להורות לאיסור להאין שואלין ובפרט שיש גם ספק שלא יצייתו כדכותב כתר"ה שיש גם מטעם מוטב שיהיו שוגגין אבל לפרסם שיש מקום להתיר ודאי אינו מן הראוי.

ידידו מוקירו, משה פיינשטיין

4 הרב יחיאל מיכל הלוי עפשטיין – ערוך השלחן – יורה דעה קטו (ס"ק כח)

ויש להסתפק במקום שנוהגים היתר בחמאה איך הדין בחלב שהועמד יום או יומים עד שנעשה עב והעליון הוא שמן וקורין סמעטענ"א והתחתון הוא חמוץ וקורין זויער"ר מיל"ך אם זה דומה לחלב ואסור או

דומה לחמאה ומותר ונראה דדומה לחמאה דהא חלב טמא אינו עומד ואי משום הנסיוני הא גם בחמאה איכא נסיוני וא"כ הנסיוני שהוא בעין יכולין לשפכו ומה שנבלע בהחלב הקרוש נתבטל והנה בהזויער מילך יש הרבה נסיוני שקורין סראוועטקא וצריך לשפכו לגמרי ובהסמעטענא ליכא נסיוני בפ"ע ונלע"ד דבמקומות הרחוקים שאין להישראל מה לאכול יכול לאכול סמעטענא וזויער מילך כמו חמאה ורק ישפוך הסראוועטקא [עפר"ח סק"א שהתיר הקאמייק"א שבמדינת טורקי והוא ג"כ כעין זה וג"כ מטעמים אלו ע"ש דלרוב פוסקים החמאה הוא היתר גמור וה"ה זה]:

5 הרב חזקיה די סילוה – פרי חדש – יורה דעה – סימן קטו (ס"ק כא)

אין מוחין כו'. הטור [עמוד לד] כתב בשם הרבינו פרץ [הגהות הסמ"ק סוף סימן רכג] שהתיר להדיא בלא בישול, וכבר כתבתי בס"ק הקודם דאף לדעת הרמב"ם שריא ומה שהצריכה בישול אינו אלא לדעת מקצת הגאונים האוסרים וליה לא סבירא ליה, וכן ברוב העולם נוהגין בה היתר וכן בדין שהרי הגוים אינם שוטים לערב חלב טמא שאינו עומד בדבר שהם רוצים להקפיא וכמו שכתבו התוספות בפרק אין מעמידין [עבודה זרה לה, א ד"ה חדא], ואף לרש"י שפירש שם [ד"ה לפי] גבי גזרת גבינה דקאמר ר' חנינא לפי שאי אפשר לה בלא צחצוחי חלב דהיינו חלב טמא דקאי ביני אטפי, מכל מקום מדאינך אמוראי נידיי מטעמיה דר' חנינא משמע דלא ניחא להו בהכי, משום שאין דרך הגוי לערב חלב טמא במה שרוצה להקפיא, וכיון דלאינך אמוראי דיהבי טעמי אחריני באיסור הגבינה לא שייכי הנהו טעמי בחמאה נקטינן כוותייהו דרבים נינהו להתיר בפשיטות החמאה:

ועל פי זה יש להתיר גם כן מין מקפא שעושים הגוים דהיינו שמרתיחין החלב על האור ולוקחין הקפיאה שעל פני החלב ומשימים אותו בקערה וכן חוזרים ומרתיחין על דרך זה ומוכרין קערות מזה והוא יבש שאין בו אפילו טפת חלב ונקרא בלשון לע"ז קיימא"ק ובערבי קשט"א, ואף על פי שנמצא בתשובות הרא"ם חלק ב' [מים עמוקים] סימן (כ"ז) [כח] שכתב שהרבינו פרץ לא התיר אלא בחמאה שהיא נקפית כמו גבינה אבל במקפא זו שאינה קפיאה גמורה מאן לימא לן שהתירה, וגם הריק"ש כתב וז"ל הקשט"א של גוים אסורה ובפרט כשהיא לחה

שהחלב נראה לעין בתוכה ומרבתי נ"ע קבלתי לאיסור שאי אפשר לזהר שתהיה יבשה עכ"ל.

אני איני מסכים עמהם לאיסור מפני שאני מקובל מהפוסקים שלפני להתיר, דמה בכך שהחלב נראה לעין בתוכה, גם בחמאה יש צחצוחי חלב ואנו נוהגין לאכלה בלא בישול ומטעמא דכתיבנא, דכיון שהגוי רוצה להקפיא החלב או לעשות ממנו גבינה או לעשות זה הקיימא"ק למה יערב חלב טמא בכדי כיון שאינו עומד ונקפא, ומהך טעמא יש להתיר החמאה אף שידוע שיש בה נסיובי דחלבא ודלא כר"ת שהביא המרדכי בעבודה זרה [רמז תתכו] משמו שאסרה וכתבתיו לעיל בסימן קי"ב ס"ק כ"ד עיין שם.

וכן יש להתיר המימי חלב של גויים שהם המים הנשארים באחרונה דלא חזו למידי מטעם דלית בהו חשש תערובת חלב טמא וכדכתיבנא.

וכן יש להתיר מין מקפא אחר שעושים הגויים דהיינו מה שנשאר אחר שעושין הגבינה שנקרא נסיובי דחלבא מרתיחין אותו מעט מעט עד שנקפא והוא כעין גבינה ונקרא ריקוט"א בלע"ז, והיינו מטעמא דכתיבנא שהרי בחלב שחלב הגוי לגבן בודאי שלא עירב חלב טמא וזו הריקוט"א לא נכנסה תחת גזירת גבינות של גויים ואם כן למה נאסור מה שמותר מן הדין, ואיתא בירושלמי [שם פרק ב הלכה ט] שאסור לאסור את המותר.

וכן לעיל בסימן קי"ב [סעיף יד] נתבאר דכותח של גויים מותר והטעם משום שנעשה מנסיובי דחלבא וכמו שכתבתי שם בס"ק כ"ד ע"ש ואם כן כל שכן זו הריקוט"א שקפואה ועומדת ועדיפא מחמאה. ומיהו כותח של גויים דכתיבנא דשרי הני מילי במקומות שעושים אותו מנסיובי דחלבא כמו בזמן התלמוד, אבל בכאן הכותח המורגל בין הישמעאלים היום הוא בענין אחר שלוקחין חלב חמוץ ביותר ולשין אותו עם חטים כתושים כמו דייסא ועושין ממנו פתין הרבה של כותח זה ומייבשין אותו בחמה, וכותח זה הדבר פשוט שאסור מפני החלב חמוץ שבו דאסיר משום חשש תערובת חלב טמא.

6) מו"ר הרב יעקב פרץ – אמת ליעקב: ארחות הרב וקהלתו – פרק ז' סימן ב' (ס"ק מט-נא)

"חמאה של נכרים - אין מוחין לאנשי המקום שנוהגים בו התר, ואם רוב בני המקום נוהגים איסור - אין לשנות, ובמקום שאין מנהג - אם בשלה עד שהלכו צחצוחי החלב - מותרת". הרמ"א: גם מותר לבשלה לכתחלה עד שילכו צחצוחי חלב (קטו'. ג. ועיין בטור וב"י).

שמנת של גויים. יש אוסרים ויש מתירים ודינה כדין חמאה (חכ"א זס'. ג. עה"ש סו"ס קטו).

לְבָן אֲשֶׁל יוֹגוּרֵט - דינו כדין חלב גויים - מותר (קיד'. ז).

Non-Jewish Cheese For Children

7) הרב עובדיה יוסף – שו"ת יביע אומר – חלק ה - יורה דעה (סימן יא)

ב"ה. פה עה"ק ירושלים ת"ו. שנת תשי"ב לפ"ק.

א. ראיתי ונתון אל לבי, לרגלי המצב הכלכלי הקשה השורר כיום בארץ, ה' ירחם, אם מותר לתת לילדים קטנים מגבינות הגויים, הבאים מחו"ל, ממקומות שמעמידים את הגבינות ע"י אבקות או כדורים המיוחדים לכך. כי נודע מ"ש התוס' (ע"ז לה), אומר ר"ת כי עכשיו לא מצינו טעם פשוט לאיסור גבינות העכו"ם, דהא טעם האיסור הוא משום ניקור, כריב"ל דהלכתא כוותיה לגבי ר' יוחנן וכו', ואנו שאין נחשים מצויים בינינו אין לנו לחוש משום גילוי, ואין לומר דדבר שבמנין הוא וצריך מנין אחר להתירו, דהא ודאי שלא אסרו תחלה אלא במקום שהנחשים מצויים, ובהרבה מקומות יש שאוכלים מגבינות העכו"ם מפני שמעמידין אותם בפרחים, וגם גאוני נרבונו התירו אותן במקומן מטעם שמעמידין אותן בפרחים. ע"כ. ובאור זרוע ע"ז (סימן קפו) כ', פסק ר"ת שגבינה של גויים מחלב שחלבוהו לעשיית גבינה מותרת, אבל מחלב שחלבוהו לאכילה אסור, דקי"ל כריב"ל דה"ט משום גילוי וכו', וכן פי' ר"ח דהלכה כריב"ל. ובארץ נרבונו אוכלים גבינות הגויים מפני שמעמידין אותן בכמהין, ולחלב טמא לא חיישינן משום דלא קאי. ואיני יודע למה אסר ר"ת בחלב שחלבוהו לאכילה, דלחלב טמא ליכא למיחש דהא לא קאי. ומיהו אפילו לדבריו סתם גבינת גויים מותרת, ולא מחזקינן איסורא לומר שמא נעשתה מחלב שחלבוהו לאכילה. ע"ש. (וכ"ה בשו"ת מהר"ח אור זרוע סי' יוד). והרמב"ם (פ"ג מהמ"א הי"ד) כ', גבינה שמעמידין אותה העכו"ם בעשבים או בשרף

אבל קידוש היום מ"ע הוא, ולא נפקא לן מהתם. וסיים הב"י, שאף לדעת האומרים שאפילו איסור דרבנן לא ספינו להו בידים, אפשר שכיון שיש מתירים לשתות מכוס הקידוש בבהכ"נ אפילו לגדולים, אע"פ שהגדולים נוהגים כדברי האוסרים, מ"מ לא חשיב איסור כולי האי שיאסר להשקות מיין הקידוש לקטנים. ע"כ. וה"נ בנ"ד אע"פ שלאנשים גדולים אין להתיר גבינות עכו"ם בשום אופן, מ"מ לקטנים מיהא יש מקום להתיר עכ"פ בשעת הדחק. ועמ"ש"כ בס"ד בכף החיים יו"ד (סי' קיז ס"ק טז). ע"ש.

ב. ועינא דשפיר חזי לרבינו הריב"ש (סימן שצד) בתחלת התשובה למהר"ח גליפא, שכ' וז"ל: ואילו מצאת בדברי שום מחבר שיאמר שמותר לטרוק בשבת, ונטית אחריו, החרשתי, אף שהאחרונים דחו סברת המתיר, והייתי דן אותך לכף זכות, כאשר עשיתי במה שהתרת להאכיל לקטנים גבינת עכו"ם בשנת בצורת, מפני סברת הרשב"א בחי' ליבמות (קיד) שאיסורים דרבנן מותר למספי להו בידים, ואמרתי שאע"פ שהיתר זה נראה זר להמון, והיה טוב וראוי להעלימו, גם שיש לדון עליו, מ"מ כדאי הוא הרשב"א ז"ל לסמוך עליו, ומה גם בשעת הדחק, משא"כ היתר הסריקה בשבת שאיסורו ברור לכ"ע וכו'. עכת"ד. ולכאורה נראה מד' הריב"ש דהא דלא ניחא ליה בפרסום ההיתר הזה, הוא רק מפני שנראה זר להמון ולעמי הארץ, אבל מעיקר הדין כדאי הרשב"א לסמוך עליו עכ"פ בשעת הדחק, ולפ"ז י"ל שמותר להורות היתר לתלמידים, וכמו שאמרו (בחולין טו) כי מורי להו רב לתלמידיה מורי להו כר' מאיר (דמיקל), וכי דריש בפירקא דריש כר' יהודה (דמחמיר), משום עמי הארץ. והן אמת כי בחי' הרמב"ן שם, כתב, דה"ט דהרי"ף ורב אחא משבחה שפסקו כר' יהודה, משום דהכי דריש רב בפירקא משום ע"ה, ולהכי אורווי נמי אית לן לאורווי כר' יהודה, השתא הכא דנפיש עמי הארץ, ועוד דאנן קי"ל כר' יוחנן (בעירובין מו:): דר"מ ור"י הלכה כר"י, ורב דמורי כר"מ לטעמיה דס"ל (שם מז) מטין איתמר, ולא סמכין עליה, דרב וריו"ח הלכה כריו"ח. וכ"כ הר"ן שם. וע"ע בחי' הריטב"א (כתובות לד). ובשו"ת הריב"ש (סי' קעא). ע"ש. ומעתה לפי הטעם הראשון לא מבעיא דלא דרשינן בפירקא, אלא אורווי נמי לא מורינן, אולם בביאורי הגר"א א"ח (ר"ס שיח) דחה ד' הרמב"ן והר"ן, ע"פ מ"ש התוס' (ביצה ו) דאנן חשיבי בני תורה, וכדאשכחן גבי בישולי גוים וכו', וכ"ש לאחמורי בהוראה,

תאנים וכיוצא בזה, והן ניכרים בגבינה, הורו מקצת הגאונים שהיא אסורה, שכבר גזרו על כל גבינות העכו"ם, ואפילו העמידוה בדבר המותר גזירה משום שמעמידים אותה בדבר האיסור. ע"כ. והמאירי ע"ז (עמוד קיג) כ', ומקצת רבותי היו נוהגים היתר בגבינות העכו"ם כשמזדמן שמוצאים מן הפרח בגבינה. וגדולי המחברים (הרמב"ם) כתבו לאיסור עכ"פ, ואף כשהעמידוה בהיתר גזירה אטו אותה שיעמידוה באיסור, אלא שאף הם (מקצת רבותי) מפרשים דבריהם (של גדולי המחברים) במקום שמקצתם עושים באיסור וקצתם בהיתר, אבל כשכל אנשי המקום נוהגים לעשותו בהיתר מותר. ע"כ. והר"ן (ע"ז לה) הביא דברי הרמב"ם והראב"ד ור"י הזקן שאוסרים. והסכים לזה הר"ן שם. ע"ש. וכן מבואר עוד בתשו' הרשב"א (סי' רמח). ובתשו' הריב"ש (סי' שצד). ע"ש. ומרן הב"י (סי' קטו) הביא דברי ר"ת והרמב"ם, וסיים, ומכאן תשובה לבני איטליא שנוהגים היתר בגבינות הגוים מפני שמעמידים אותם בפרחים, והרי אפילו לר"ת דה"ט משום גילוי, מבואר בסמ"ג ובסמ"ק שאע"פ שאין איסור גילוי נוהג בזה"ז בשאר משקין, מ"מ איסור גבינות במקומו עומד, שכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו. ובסמ"ק כ' כן להדיא גם בשם ר"ת. ואף שמהתוס' לא נראה כן, מ"מ אפשר דאף ר"ת לא למעשה אמר כן. וכן פסק הרשב"א בתה"א לאסור. ומכיון שהרמב"ם והרשב"א שהם עמודי עולם אוסרים, וכן נהגו בכל שאר מקומות ישראל אשר שמענו שמעם, אסור לפרוש מכלל ישראל ולפרוץ גדרם של ישראל קדושים אשר גדרו אבות העולם חכמי המשנה ע"ה. ע"כ. ואף שיש מקום ליישב מנהג אנשי איטליא, כמ"ש המאירי הנ"ל בשם קצת רבותיו, ואינהו דעבדי כמרי דאתרייהו, מ"מ לדינא בודאי שאין לזוז מדברי רוב הראשונים שאוסרים. אולם לקטנים שיש לנו לצרף דעת הרשב"א בחי' ליבמות (קיד), ובתשובותיו ח"א (סי' צב), והר"ן ביומא (ר"פ יוהכ"פ), שאיסורין של דבריהם מותר למספי להו בידים, הגם שהרמב"ם (פי"ז מהמ"א הכ"ז) אוסר להאכיל בידים לקטן אפילו דברים שאיסורם מדברי סופרים, וכן פסק מרן הש"ע א"ח (סי' שמג), מ"מ בנ"ד שהדבר שנוי במחלוקת, כדאים הם ר"ת וגאונים נרבונא וקצת רבותיו של המאירי לסמוך עליהם בשעת הדחק, להאכיל גבינות אלו לקטנים. וכעין מ"ש מרן הב"י א"ח (סי' רסט), שהביא דברי הגמ"י בדין להאכיל התינוק קודם קידוש, דאע"ג דאסור למספי להו בידים, היינו דוקא בנבלות וטרפות וכיו"ב, דנפקא לן מדכתיב לא תאכילום (יבמות קיד),

ושהעיקר להלכה כהתוס' וסיעתם דקי"ל כר"מ בהא. ע"ש. ואף שמרן הש"ע (ר"ס שיח) פסק שם כר' יהודה, י"ל שהוא מהטעם השני של הרמב"ן והר"ן. [וע' להגאון מהר"ש קלוגר בשו"ת שנות חיים (סי' קלו) שכ', והנה מ"ש שאין לפרסם ד"ז בפני ע"ה, לא כיונו יפה, שדבר שנאמר בספר לא חשיב פרסום, שהרי מ"ש כל הקורא ק"ש שחרית וערבית קיים והגית בו יומם ולילה (מנחות צט:), אמרינן עלה בש"ס, ודבר זה אסור לפרסמו בפני ע"ה, ואנן חזינן שהסמ"ג כתבו. וכ"ה בש"ך יו"ד (סימן רמו). וכיו"ב מצינו בדין הלואה ברבית ע"י שליח, שהובא להיתר בד' הרמ"א בהגה (סימן קס סט"ז), וכתב, שאין לפרסם הדבר בפני ע"ה, הרי שכתובה בספר לא חשיב פרסום, ורק מה שנאמר ברבים נחשב לפירסום. ע"ש ולפ"ז מ"ש מרן בש"ע (סימן שיח), כר' יהודה, ע"כ הוא מהטעם השני. וכנ"ל]. ומכ"ש בנ"ד דמיירי במקומות שעושים הגבינות ע"י אבקות או כדורים, ואינם משתמשים בעור קיבה, והאי מילתא תליא בפלוגתא דרבנותא/דרבנותא, וכיון דהויא מילתא דרבנן, שפיר סמכינן בכה"ג על הרשב"א והר"ן דשרי למספי בידים, וכדמוכח מד' הב"י (סי' רסט) הנ"ל. וע' ביו"ד (סי' רמב ס"י) שאין להורות דבר התמוה לרבים, וכ' הש"ך ס"ק יז, ונראה דהיינו דוקא אם מתיר בסתם, וכדמוכח מראיית הגמ"י מפ"ק דסנהדרין (ה:): דרב בקי במומי טפי ושרי מומי דלא ידעי אינשי ואמרי כה"ג שרי רב. וכיו"ב בנדה (כ:). אבל אם אומר לשואל טעם בדבר ומראה לו פנים להיתר או שמביא ראיות מתוך הספר מותר. עכ"ד. וה"נ אנו נסמכים על דברי הב"י (סימן רסט), דהיכא דאיכא פלוגתא אי שרי לגדולים, מותר למספי להו לקטנים בידים, כיון שאינו אלא איסור דרבנן. וע' בשו"ת טוב טעם ודעת תליתאה (ח"א סי' ס), שכ' להרה"ג ר"א אסאד, אודות עגל שנשחט תוך ח' ימים ונאכל הפשר, ומר התיר הכלים, וסמך על תשו' הגר"ח רפפורט שהתיר בדיעבד, ואני אומר, לא ירד בני עמכם, שנעלם ממנו מ"ש בש"ע שאין לחכם להתיר דבר התמוה לרבים, ואף שהש"ך כ' שאם מראה בספר מותר, היינו בספר מפורסם מן הראשונים, וגם אינו נגד הש"ע ורמ"א, אבל לא על ספר מזמנינו וגם הוא נגד הש"ע והרמ"א והאחרונים אשר כל ישראל נמשכים אחריהם. לכך לא יפה עשה להתיר הכלים. ולדעתי לדינא נמי אסור גם בדיעבד. ע"כ. ופשוט שכל זה לא שייך לנ"ד, שאנו נסמכים על הרשב"א והר"ן להתיר לקטנים, ועל סמך שכל האיסור מעיקרו שנוי במחלוקת הפוסקים, והיא מילתא דרבנן, ובכל כה"ג שפיר דמי להקל כמ"ש

מרן הב"י סימן רסט (ומוכח מדברי הב"י שלא רק כשהדבר מותר מצד עצמו, ורק הזמן גורם לאסור, יש להתיר לתינוקות, כההיא דטעימה קודם הקידוש, אלא אף כשהדבר אסור מצד עצמו, כיון שיש פוסקים המתירים אותו אף לגדולים, שרינן למספי בידים לקטנים). ובשו"ת מהראנ"ח (סימן קיב) כתב בשם הריב"ש בתשובה הנ"ל, שיש לסמוך על הרשב"א להאכיל לקטנים בשנת הבצורת גבינת העכו"ם. ע"כ. ומוכח דס"ל ששתיקתו של הריב"ש כהודאה בזה, שכדאי הוא הרשב"א לסמוך עליו, ומה גם בשעה"ד, וידוע מ"ש מהרשד"ם (חחו"מ ס"ס מג), שרבו הגאון מהר"י טאיטצאק היה מחשיב סברת הרשב"א כנגד רוב הפוסקים. ע"ש. וכל שכן במילתא דרבנן דשפיר סמכינן עליה. והגם שבתשובה הנ"ל כ' הרשב"א שלא אמר כן אלא להלכה ולא למעשה, הואיל והר"ן נראה שסובר כן גם למעשה, וכן דעת רבינו ישעיה הא' בתוס' רי"ד ביבמות (ס"פ חרש), הכי נקטינן גם למעשה. וכן המהראנ"ח הסתמך ע"ז למעשה. וכ"כ המג"א (סימן שמג סק"ג) ושאר אחרונים (שם). וכן העלה הכנה"ג (סימן פא הגב"י אות נה) בהסתמכו ע"ד הנמק"י והר"ן שכתבו כן למעשה. ושכ"פ הריב"ש והראנ"ח. וכ"כ הגאון מהר"י טאיטצאק בערך השלחן א"ח (סי' שמג סק"ג) לענין לינק חלב מנכרית, דכיון דאיכא מ"ד שאפילו גדול מותר בחלב נכרית, אע"ג דלא קי"ל הכי, בקטן יש להקל, וסמכינן על הרשב"א והר"ן ור' ישעיה הא' (בשבת קלט) דס"ל להתיר למספי לקטן איסורין דרבנן בידים. ע"ש. ודון מינה ואוקי באתרין. (וע"ע בשד"ח כללי הפוסקים סי' טז אות מז).

ג. ובהיותי בזה ראיתי בשו"ת אבני נזר (חיו"ד סימן קכז) שנשאל, עמ"ש המג"א (סימן שכח ס"ק טו) שמותר להאכיל מוקצה בשבת לקטן, והסביר הפמ"ג, דה"ט משום דאיכא תרתי לטיבותא, חדא שי"א שמותר למספי ליה בידים איסור דרבנן, ועוד שדינו כחולה שאין בו סכנה כשאין מה להאכילו. וקשה מדקי"ל ביו"ד (סי' פא ס"ז), תינוק יונק עד סוף ד' שנים לבריא, וה' שנים לחולה, ודוקא אם לא פירש, אבל אם פירש שגמלוהו ג' ימים מעל"ע אחר כ"ד חדש לא יחזירוהו ואם יש סכנה מחזירים אותו אפילו אחר כמה ימים, וכל זה כשפירש אחר כ"ד חודש וכו'. וכ' הש"ך ס"ק כא, דדוקא כשיש סכנה, אבל אם הוא חולה שאין בו סכנה אע"פ שאין בזה אלא איסור דרבנן אסור, וכמ"ש הרמ"א לקמן ס"ס קנד שחולה שאב"ס אסור באיסורין דרבנן כדרך הנאתן.

התורה, אבל בעציץ שאינו נקוב אין לו עיקר מן התורה כלל. עכ"ל. ולפ"ז נחא קו' הרשב"א הנ"ל. (וע' במש"כ בס"ד בשו"ת יביע אומר ח"ב חיו"ד סי' כב). ברם אי קשיא לי הא קשיא לי ממ"ש הרשב"א בתשו' (סימן צב): ומה שהקשית מההיא (דכתובות ס) יונק תינוק והולך עד כ"ד חודש מכאן ואילך כיונן שקץ וכו', לק"מ, שלא עלה על דעת שנתיר איסורין דרבנן שלא לצורך התינוק. ולר"א סגי ליה בכ"ד חודש, ולר' יהושע בד' וה' שנים, הא יתר מכן אינו צריך להנקה כלל, והרי הוא כגדול, ובכדי לא ספינן ליה איסורין דרבנן, אבל כל שיש בו צורך לתינוק מאכילין אותו איסורין דרבנן. ע"כ. הא קמן דהרשב"א נחית לתרץ ההיא דיניקת התינוק מחלב אשה, ולא קא משני דשאני התם שיש לו עיקר מן התורה, כתירוץ האבני נזר, שמע מינה שלדעת הרשב"א אין חילוק בזה בין דבר שיש לו עיקר מה"ת או לא, דבכל גוונא שרי למספי ליה בידים לצורך התינוק. +הוכחתו שאין חילוק לד' הרשב"א בין איסורין דרבנן שיש להם עיקר מה"ת או לא, דכל אפייא שוין לדעתו ז"ל להתיר למספי לקטן בידים. נ"ב, והנה בשו"ת בית הלוי ח"א (סי' יג) העלה ג"כ שהרשב"א מודה להחמיר באיסור דרבנן שיש לו עיקר מה"ת. וי"ל ע"ד. ובמש"כ באות ז בענין הנאת כילוי, בחידושי לשבת הארכתי עוד בזה והבאתי עוד אחרונים בזה. ואכמ"ל. וע' בשו"ת עמודי אש (דס"ט ע"א וב'). +

ד. ובעיקר הקושיא שהוקשה להאבני נזר מדברי הש"ך (סימן פא ס"ק כא), באמת שהכנה"ג יו"ד (סימן פא הגב"י אות נה) כותב לדחות דברי הש"ך, שאף לפמ"ש באו"ח (סימן שמג) שאסור למספי ליה בידים אפילו איסורים דרבנן, אפשר דהני מילי לבריא אבל לחולה שפיר דמי, והוסיף לפמ"ש בתשו' הרשב"א (סימן צב) הנ"ל, דה"ט שאם נגמל אין להחזירו, משום שלא הותר להאכילו איסור דרבנן בידים אלא לצרכו של התינוק, משא"כ הכא דהוי שלא לצורך, ומוכח דבחולה אפילו אין בו סכנה כיון דהוי לצורך התינוק שרי. וכ' הריב"ש בס"י שצד דסמכינן על הרשב"א בשעה"ד, ותינוק חולה לא גרע מנידון הריב"ש. ואף להרמב"ם שאוסר למספי בידים איסורים דרבנן י"ל דהיינו דוקא בתינוק שהגיע לחינוך וכו'. ע"ש. וכ"ה להלכה בס' בית לחם יהודה (סי' פא ס"ק יח). אולם ממ"ש מרן הש"ע (סימן פא ס"ז): ואם יש סכנה מחזירים אותו אפילו לאחר כמה ימים, (ומקורו מהירושלמי פ"ה דכתובות ה"ו), מוכח דבליכא סכנה אין להחזירו, וכד' הש"ך. ולכאורה יש מקום

וקי"ל באו"ח סימן שמג שאסור להאכיל לקטן בידים אפילו דברים האסורים מדרבנן. ואם איתא לד' הפמ"ג, הרי גם כאן יש תרתי לטיבותא, שי"א שמותר למספי לקטן איסור דרבנן, וגם הרי הוא כחולה שאב"ס. וכ' האבני נזר, ונ"ל שיש חילוק בזה בין דבר שעיקרו מדרבנן, לדבר שיש לו עיקר בדאורייתא, כי הנה בתשו' הרשב"א (סימן צב), הוכיח שמותר להאכיל איסור דרבנן לקטן, ממ"ש (בשבת קלט) רב משרשיא יהיב פרוטה לתינוק נכרי וזרע ליה כשותא בכרמא, וליתן ליה לתינוק ישראל, דילמא אתי למיסרך, ומשמע שלא אסרו דילמא אתי למיסרך, אלא בדבר שאינו לצורך התינוק עצמו, אבל לצרכו מותר. ומבואר שם דבחול"ל היה, וא"כ חשיב אין לו עיקר מן התורה, כמו תרומת חול"ל דקי"ל דמבטלה ברוב ואוכלה בימי טומאתו, משום דאין לה עיקר מה"ת. וכמ"ש הרשב"א, והובא בטור (סימן צט), וה"נ מוקצה חשיב אין לו עיקר מן התורה, שאין שום דבר שאסור מן התורה משום מוקצה בשבת. משא"כ חלב אשה שגזרו שהיונן ממנה כיונן מן השרץ, חשיב יש לו עיקר מה"ת, דהוי כשמנו של גיד שגזרו אטו גיד עצמו או אטו חלב (בצירי), ועשאוהו חכמים כחלב וגיד עצמו. וכמ"ש בב"י סימן צט בשם הרשב"א. עכ"ד. ולכאורה יש לדקדק ממ"ש הרשב"א בחי' ליבמות (קיד): ואי קשיא לך הא דתנן בעירובין (לא) שאין מערבין בטבל, ואוקימנא בטבל טבול מדרבנן, ואם איתא, טבל דרבנן אמאי לא, הא חזי לקטנים, דהא מאכילין אותן בידים, וכדתניא התם (עירובין ל:): מערבין לגדול ביוהכ"פ, וקא מפרש טעמא התם משום דחזי לקטנים, והו"ל כיון לנזיר, אלמא שכל שראוי לקטנים מערבין בו, א"ו דאפילו טבל דרבנן אין מאכילין אותו בידים. ע"כ. והרי בעירובין (לא): מוקמינן ליה בעציץ שאינו נקוב דרבנן, וביומא (פג) אמרינן, עד כאן לא קאמר רבי שא"צ לעשר (לחולה שיש בו סכנה), אלא בירק דרבנן, אבל במעשר דגן דטבל דאורייתא הוא, אפילו רבי מודה, דאי שרית ליה בעציץ שאינו נקוב אתי למיכל בעציץ נקוב. ומשמע דטבל דעציץ שאינו נקוב חשיב יש לו עיקר מה"ת, דהוי משום גזרה דעציץ נקוב, ודמי לחלב אשה ושומן הגיד דהוה משום גזרה דחשיבי יש להן עיקר מה"ת, וא"כ מה הקשה הרשב"א לסברתו, (עד שנדחק לחלק בין איסור יוהכ"פ שהזמן גורם לאיסורו, ובין טבל שאסור מצד עצמו). אולם בגיטין (סה) אלא בעציץ שאינו נקוב דרבנן. וכ' הריטב"א בחי' שם, והא דפריק בעציץ שאינו נקוב דרבנן, ולא קאמר במעשר דאילנות וירקות, משום דהני אית להו עיקר מן

לדחות קצת ע"פ מ"ש בס' דרכי תשובה שם (ס"ק פה) בשם ס' שאול בן הלוי, דלכאוי' מאי קמ"ל מרן הש"ע בזה, פשיטא, שאין לך דבר העומד בפני פיקוח נפש, אלא פשוט דקמ"ל שמפני הסכנה מותר להחזירו לגמרי, והוי כאילו לא פירש כלל, ואפילו לאחר שתעבור הסכנה מותר לינק עד ד' וה' שנים. ע"כ. וא"כ י"ל דמשה נקט אם יש סכנה, שאילו היה חולה שאין בו סכנה, נהי שמותר היה לינק בימי חוליו, מ"מ כשיחזור לאיתנו אסור להמשיך בהנקתו, משא"כ כשיש סכנה חוזר לגמרי וממשיך בהנקתו אף אחר שיבריא. אולם נוראות נפלאתי על הדרכי תשובה שפסק בסכינא חריפא כדברי הס' הלוזה, ונעלם מעיניו הבדולח שכל האחרונים כמעט ס"ל כל בתר איפכא, שהרי מבואר בש"ך (ס"ק כב): ונראה שאם שוב אין בו סכנה צריך להפריש אותו מיד, ואינו רשאי להמשיך לינק עד ד' וה' שנים, שלא הותר להחזירו אלא משום סכנה. וכ"ה בכנה"ג הגב"י ס"ק נה ובמנחת יעקב כלל סה ס"ק יב וכן פסק הפר"ח ס"ק כא ובס' בית לחם יהודה ס"ק יח ולחם הפנים ס"ק כה וחגורת שמואל ס"ק כט ופמ"ג שפ"ד ס"ק כב וזבחי צדק ס"ק מז וכן מוכח בב"י (סימן פא), שהביא מ"ש בירוש' פ' אע"פ (ה"ו), בד"א כשאין סכנה אבל יש סכנה מחזירין אותו, וכתב, והרי"ף והרמב"ם השמיטו חילוק זה, וה"ט שהוא דבר פשוט, שאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש. ע"כ. [והכי איתא בתוספתא שבת ספ"י בכיו"ב]. ואם איתא לדברי הס' הנ"ל היה להם לכותבו ולהשמיענו שאף כשעברה הסכנה יוכל להמשיך בהנקתו, א"ו דליתא. ובשוריי קרבן בירוש' שם, הקשה, דמאי קמ"ל הירוש', ותי' דקמ"ל דאפילו בסכנת אבר מחזירין אותו, וסיים: אבל מסתימת דברי הפוסקים לא משמע כן. ע"ש. ונראה לפע"ד לומר, שהואיל וחלב אשה לאחר שפירש ממנה מותר אף לגדול, לכן לא התירו לתינוק חולה שאין בו סכנה לינק ישר מדדי האשה, לאחר שנגמל מתוך בוריו, במשך ג' ימים מעל"ע, ולאחר כ"ד חודש, כיון שאפשר לתת לו חלב שפירש, ולכן נחשב כגדול לענין זה. וכמ"ש הרשב"א בתשובה הנ"ל. ומש"ה יפה פסק הש"ך להחמיר בזה כשאין בו סכנה, וכן פסקו הפר"ח והכרתי ופלתי ושאר אחרונים. ומיהו אה"נ אם אי אפשר בשום אופן אלא ע"י יניקה יש להתיר גם לחולה שאין בו סכנה, וכ"ש כשיש סכנת אבר, ושפיר סמכינן בהא על הכנה"ג ובל"י הנ"ל. וכן ראיתי להגרי"ח בבן איש חי ש"ב (פר' אמור אות יא) שכ' שיש לסמוך על המקילין בחולה שאין בו סכנה, אם יש צורך הרבה בזה, כיון שהוא איסור דרבנן. ע"ש. ולפמ"ש"כ אף מרן מודה לזה, ורק דמסתמא

יכולים לספק לחולה שאב"ס חלב אשה שפירש, אבל היכא דלא סגי בלא"ה שפיר דמי להקל. ואע"ג דאשכחן להרשב"א (ביבמות קיד) שכ', שכיון שבחלב נכרית לכל היותר אין בו איסור אלא מדרבנן, אליבא דהר"ח, לדידן דקי"ל קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווים להפרישו, באיסור דרבנן נחתינן דרגא, ונותנים לו בידים, לכן מביאין לו חלב נכרית אפילו במקום שיש בת ישראל. ע"כ. וכ"כ בערך השלחן (סימן שמג סק"ג). מ"מ ביניקת חלב לאחר שנגמל גזרו חכמים באופן מיוחד, ולא התירו, כל שאפשר ע"י חלב שפירש, וכן מצאתי להגאון אור שמח (פ"ה מיסודי התורה ה"ח), שהביא מ"ש הגרע"א בתשו' (סימן נה), שמדברי הירושלמי (פ"ה דכתובות ה"ו) הנ"ל, שלא התירו להחזיר התינוק לינק אלא במקום סכנה, יש ראייה ברורה לד' הרמ"א בהגה (ס"ס קנה), שלא התירו לאכול איסור דרבנן במקום חולי שאין בו סכנה. והעיר ע"ז, שהלא לפי דברי הרשב"א איסורין דרבנן ספינן לתינוק בידים, וע"כ דהכא לא דמי לשאר איסורין דרבנן, שכיון שחלב שפירש מותר, ורק לינק מדדי האשה אסור, וזהו אורחיה דקטן, נמצא שעיקר התחלת גזירת חז"ל בזה היתה על קטן לבל יינק, שהרי על גדול לא שייך כל כך לגזור, דהו"ל מילתא דלא שכיחא, ומה"ט גם לחולה שאין בו סכנה אסור. וע' להרמ"א באו"ח סימן שכח, ע"ש. (ובסו"ד רמז לתשו' הרשב"א, ושדבריו צריכים ביאור). ולפ"ז ניחא קושית האבני נזר הנ"ל מדקי"ל גבי שבת דשרי לתת לו מוקצה בידים, דשאני התם שלא גזרו ע"ז במיוחד, ומכיון שדינו כחולה שאב"ס, ולד' הרשב"א שרי למספי ליה איסורין דרבנן בידים, התירו לתת לו מוקצה, משא"כ גבי יניקה שגזרו ע"ז במיוחד. והרי זה כמבואר.

ה. והנה איסור גבינות העכו"ם, אם נחשב כאיסור שיש לו עיקר מן התורה, לכאוי' איכא בהאי מילתא עקולי ופשוירי, כי הרשב"א בתה"א (דף קח ע"א) כתב בשם הרמב"ן, שאיסורים של דבריהם שאין להם עיקר מן התורה, בטלים ברוב, וז"ש (בכורות כז) תרומת חו"ל מבטלה ברוב, וה"ה לכלאי הכרם בחו"ל, וגבינה של עכו"ם, ואע"פ שחששו לתערובת איסור של תורה אינה אלא גזרה, וכן בישולי עכו"ם בטלין ברוב וכו'. ע"ש. וכן מבואר בתשובת הרשב"א (סימן שלו). ע"ש. אולם הש"ך (סימן קי בכללי ס"ס כלל יח), הביא דברי האיסור והיתר (כלל מז ס"א) שכ', גבינות של ישראל שהיו בבית עכו"ם, וספק אם הוחלפו בגבינות עכו"ם, אין להתיר משום ס"ס, שמא לא הוחלפו, ושמא לא הועמדו בעור

קיבת נבלה, שמאחר שאסרו חכמים גבינות העכו"ם מחמת אותו ספק, ודאי איסור הוא, וכאילו ראינו שהועמדו בעור קיבת נבלה. והא דקי"ל איסור דרבנן ניתר בספק אחד, היינו דוקא בדבר שעיקר איסורו מדרבנן, שגזרו עליו משום דבר אחר, מבלי חשש איסור בגופו, כגון ביצת נבלה ובישולי עכו"ם ומוקצה וכיו"ב, אבל בגבינת עכו"ם שאף בלתי גזרת חז"ל היה כאן חשש איסור, ע"י גזרתם חשוב כאיסור ודאי. ע"כ. ומוכח דס"ל דאיסור גבינות עכו"ם חשיב עכ"פ כאיסור שיש לו עיקר מה"ת. והטור (ס"ס צט) העתיק לשון הרשב"א בתה"א דגבינות העכו"ם אין לאיסורן עיקר מה"ת, ומרן הב"י, העיר, שאף שכ"ה בתה"א, מ"מ בתורת הבית הקצר כ' שגבינות העכו"ם יש להם עיקר מה"ת. וכ"כ הב"ח שם להגיה בד' הטור. וכ"כ בש"ך בס' הארוך שם. ונחזי אנן, כי לפמ"ש הרמב"ם (פ"ג מהמ"א הי"ג): וא"ת והלא עור הקיבה דבר קטן הוא עד מאד בחלב שעמד בו, ולמה לא יבטל במיעוטו, מפני שהוא מעמיד הגבינה, והואיל ודבר האיסור הוא המעמיד הרי הכל אסור. ע"כ. וכ"כ הר"ן (ע"ז לה) בשם הר"י הלוי בן מיגאש, וכ' דמש"ה לא מהני בזה טעימת קפילא. ע"ש. וכ"כ באיסור והיתר (כלל כה סי' ו). ומתבאר שם דס"ל דדבר המעמיד שאוסר בכל שהוא הוא רק מדרבנן. וכ"כ המג"א (סימן תמב סק"ט) בשם האו"ה. וע"ע בחק יעקב (שם ס"ק טז). וכ"כ בפשיטות הפר"ח (בסי' ק סק"ג). וכ"כ בשו"ת מהרי"מ ט"ח"ב (חיו"ד סימן ג). ע"ש. וא"כ יצאנו מידי ספק תורה בזה, שאפילו היה ברור שהועמדה בעור קיבת נבלה, אין הגבינה אסורה אלא מדרבנן. וכ"ש לסברת הראב"ד בהשגות, שמצד הדין האיסור בטל בששים, אלא שאין הולכים באיסורים של עכו"ם אחר נתינת טעם, מפני שרצו חכמים להרחיק מאכליהם. והביאו הרב המגיד (פ"ג מהמ"א הי"ג והט"ז). וכתב שכן דעת הרמב"ן והרשב"א. ע"ש. ובתורת הבית הארוך (בית ג' שער ו דפ"ו ע"ב) הביא ד' הראב"ד להלכה. וכ"כ בתשו' הרשב"א ח"א (סי' קי): דה"ט שלא התירו טעימת קפילא בגבינות העכו"ם, אפילו למ"ד מפני שמעמידן אותה בעור קיבת נבלה, ואע"פ שבשר בחלב בנותן טעם, ולמ"ד משום חלב טמא דקאי ביני אטפי נמי לא התירו, אע"פ שהוא ספק ספיקא, שמא לא נתערב חלב טמא כלל, ואת"ל נתערב שמא לא נשאר ביני אטפי כלל. וס"ס אפילו בדאו' שרי, אלא שכל שגדרו להרחיק מאיסורין של גוים החמירו בהן יותר מאיסורי תורה משום הרחקה. והביא ד' הראב"ד הנ"ל. ע"ש. וכ"כ בעל המאור (ס"פ כל הבשר). וע"ע בתוס' חולין (צט: ד"ה

לא ובמאירי (ע"ז לה). ע"ש. שלפי זה ודאי דלא חשיב עיקר האיסור מה"ת. ואפשר דהרשב"א הנ"ל שכ' דאין לאיסור גבינות עכו"ם עיקר מה"ת, לשיטתו דס"ל דמה"ת ליכא למיחש לאיסורא. אלא שאף להרמב"ם וסיעתו י"ל כן. וע' להפרי חדש (בכללי ס"ס סוף אות יד) שכ', דמ"ש הש"ך מהאו"ה דגבינת עכו"ם הו"ל כאיסור ודאי מה"ת, לא קי"ל הכי, אלא העיקר כסברת הרשב"א והטור ס"ס צט דקרי לגבינות העכו"ם איסור דרבנן שאין לו עיקר מה"ת, וא"כ דינה כביצת נבלה דספקה שריא. ע"כ. והברכ"י בשו"ב (סימן קטו סק"ב) הביא דברי הש"ך מהאו"ה, ודברי הפר"ח שחולק עליו, וכ' והיותר נראה עיקר דספקו כודאי, ויש להחמיר. ע"ש. וע"ע בפרי מגדים שפ"ד (בכללי ס"ס ס"ק יח). וי"ל ע"ד. וכבר האריך בזה בשו"ת עמודי אש (ר"ס ח דנ"ט ע"א). ע"ש. והעיקר כד' הפר"ח, שד' הרשב"א בתשו' ובתה"א מסייעים לו. ועכ"פ לפי מה שנתבאר לעיל אין חילוק בזה בין יש לו עיקר מה"ת או לא, ובכל גוונא שרי הרשב"א למספי איסורין דרבנן לקטן.

ו. וראיתי בשו"ת חקרי לב (חאו"ח סי' סט דקכ"ג ע"א), שהביא מ"ש מרן הב"י א"ח (סי' רסט) דהיכא דאיכא פלוגתא דרבנותא, יש אוסרים ויש מתירים, אף שנהגו כדברי האוסרים, מ"מ לקטנים מיהא נקטינן להקל כדברי המתירים, ושרי למספי להו בידים, והקשה על זה מדברי הריב"ש (סי' שצד), שהתרעם על מהר"ח גליפא, שהתיר גבינות עכו"ם לקטנים בשנת בצורת, עפ"ד הרשב"א שמתיר למספי בידים איסורין דרבנן, ואילו לדברי הב"י יש להתיר גבינות עכו"ם לקטנים גם בשנות שובע, כיון שבעיקר איסור גבינות העכו"ם דעת הרבה מרבתינו הראשונים להתיר גם לגדולים, וכמ"ש התוס' (ע"ז לה). והסמ"ג (לאוין קלב). ועם שרבו החולקים על סברא זו, ונקטינן כוותיהו, מ"מ לגבי קטנים מיהא הי"ל להתיר, ואילו הריב"ש אסר גם בשנת בצורת. ע"כ. ולק"מ, דאע"ג דלדין בפלוגתא דרבנותא, סמכינן להקל לקטנים מיהת, משום דלא נפקא מספיקא, ואין הכרעתינו מכרעת, אבל לגבי הריב"ש שסובר בודאות כדברי האוסרים, ושיש לבטל מנהג המתירים, כמבואר בתשובתו שם, אין שום מקום לצרף דעת המתירים כדי להתיר לקטנים. ועוד שכל הפוסקים שהתירו לא דיברו אלא באופן שהדבר ברור שהעמידו את הגבינות בפרחים ועשבים, אבל סתם גבינות הנקנות מן הגוים, ואין הדבר ידוע במה מעמידים אותם, ולפעמים מעמידים אותה בעור קיבת נבלה, הרי דבר זה

הוא בכלל גזרת חז"ל, ואין מי שמתיר אותה זולת ר"ת, כמ"ש האו"ז בשמו, ואיהו גופיה הדר תבריה לגזיזיה ואסר. וכמ"ש מרן הב"י (סימן קטו) הנ"ל. והנה החקרי לב עצמו לעיל (סי' סט דק"כ ע"ג) ד"ה עוד, כתב, והריב"ש סימן שצד הביא מחכם אחד שהתיר גבינת עכו"ם בשנת בצורת לקטנים, עפ"ד הרשב"א, והוא השיב שאין להאשימו, שכדאי הוא הרשב"א לסמוך עליו בשעה"ד, וקשה שהרי בגבינות הגוים יש מ"ד דה"ט משום צחצוחי חלב טמא דקאי ביני אטפי, והרשב"א ורוה"פ ס"ל לפסוק כדעת כולם להחמיר, וא"כ הרי יש לחוש בכאן לספק איסור תורה. ע"ש. ומבואר דס"ל שמסקנת הריב"ש להתיר, ושלא כמ"ש להלן שמסקנתו לאסור. וכבר הבאתי לעיל ד' מהראנ"ח והכנה"ג שהבינו בדעת הריב"ש שהסכים להיתר. (והחק"ל בדק"כ"ג ע"ב הביא ד' מהראנ"ח והכנה"ג, וחלק עליהם מטעם שהרשב"א והר"ן יחידאי נינהו, וכו', ואינו מוכרח). גם מ"ש דהוי ספק תורה, זה אינו, ונעלם ממנו תשו' הרשב"א ח"א (סימן קי), דאיכא ס"ס לקולא, שמא לא נתערב חלב טמא, ואת"ל נתערב, שמא לא נשאר ביני אטפי, וס"ס אפילו בדאו' אזלי' לקולא. ע"ש. וע"ע להחק"ל (שם דקי"ט ע"ד) שתמה עמ"ש הרשב"א בתשובה (סימן צב) הנ"ל, שהטעם שלא הותרה יניקה לתינוק, לאחר שנגמל, מפני שאין זה צורך התינוק, והקשה, שהרי עינינו הרואות שאף לאחר כ"ד חודש יש צער רב לגמולי מחלב עתיקי משדים, וכמה מהם נעשים חולים ע"י זה, ואיך נאמר דלא חשיב כצרכו של תינוק. ע"ש. ולפמ"ש"כ לעיל י"ל שמכיון שלא נאסר החלב שפירש מן האשה, לא התירו להם היניקה, וצער היונקים לאחר הגמלם, מפני שנמנע מהם חלב האם לגמרי, ואם הצליחו להחזיק מעמד ג' ימים מעת לעת, מבלי שיצטרכו להחזירם לינק, מסתמא אינם זקוקים יותר ליניקה, ולכן חשיב שלא לצורך התינוק. ולפ"ז יתיישבו עוד דקדוקים של החק"ל שם ע"ד הרשב"א. ואכמ"ל. (וע' בשו"ת יביע אומר ח"ג חיו"ד סי' ג). ועכ"פ בנ"ד שידוע שמעמידים את הגבינות באבקות וכדורים, סמכינן שפיר להקל לקטנים, עפ"ד מרן הב"י (סי' רסט). וכנ"ל.

ז. והנה בדבר קושית הרשב"א בחי' ליבמות (קיד) הנ"ל, מדתנן בעירובין (לא) שאין מערבין בטבל, ואוקימנא בטבל טבול מדרבנן, ואם איתא דשרי למספי בידים איסורין דרבנן לקטן, אמאי אין מערבין בטבל דרבנן, הא חזי לקטנים וכו'. ראיתי בחי' הרש"ש (עירובין לא:), שכל, ושמעתי לתרץ דטבל אסור להאכילו לקטנים מטעם

אחר, משום שאסור בהנאה של כילוי, כמ"ש התוס' שבת (כו) ד"ה אין מדליקין בטבל טמא. עכ"ל. אולם בחי' הרשב"א (שבת כו) כ' להדיא דדוקא טבל טמא אסור להדליק, שתרומה טמאה אין לך בה מצות שריפה אלא משעת הרמה ואילך, אבל בטבל טהור מותר להדליק, שכיון ששייכא בו אכילה ממש אין איסור בו אלא באכילה ממש. ע"ש. ובלא"ה היה נ"ל לומר שהואיל ואיסור הנאה של כילוי אינה אלא מדרבנן, כמבואר בהר"ש (פי"א מתרומות מ"ט), לא גזרו אלא בטבל דאורייתא, אבל בטבל טבול מדרבנן, כגון בעציץ שאינו נקוב, אין איסור הנאת כילוי כלל. ולא שייך לומר בזה כל דתקון רבנן כעין דאו' תקון, כיון שאין לטבל זה עיקר מה"ת כלל. כמבואר בגיטין (סה) ובחי' הריטב"א שם (הנ"ל). ואף שהמשנה למלך (פ"ב מה' תרומות הי"ד) נסתפק בד"ז אם איסור הנאת כילוי הוי מה"ת או מדרבנן, וכ' להוכיח מ"ש התוס' (פסחים לג:): ד"ה אמר קרא ראשית ששיריה ניכרים, וא"ת והא שיריה ניכרים, דמעיקרא הוה אסירא בהנאה של כילוי, כגון הדלקה, מידי דהוה אטבל טמא דאין מדליקין בו, ומשעת הרמה ואילך מדליקין בו. ע"כ. ומוכח דס"ל דהנאת כילוי אסורה מה"ת וכו'. וסיים המל"מ, ודע דהתוס' תירצו קושיתם, דדוקא בטבל טמא, אבל בטבל של חמץ מדליקין דלא איירי אלא בב' תרומות. ותימה דדל מהכא איסור חמץ, ת"ל שאפילו טבל טהור אסור בהנאת כילוי. וכמ"ש (בשבת כו). וצ"ע. (וכן הקשה המהרש"א שם). עכ"ת. אך הגאון מהר"י אלבעלי בס' קהלת יעקב (בדרשותיו שבסוה"ס דף ג ע"ב) דחה ראית המל"מ הנ"ל, וכ' דהתוס' פסחים ס"ל כמ"ש הרשב"א בחי' לשבת (כו) בשם התוס', דטבל טהור מדליקין בו, וזהו שסיימו התוס' לחלק בין טבל טמא, לטבל חמץ, ולא דוקא של חמץ, אלא ר"ל שאין בו איסור אלא משום חמץ, אבל הוא טהור. עש"ב. וכ"כ בס' אור יקרות בקונט' אחרון (די"ג ע"א). ע"ש. (וכבר ידוע שאין מקשים מהתוס' שבמסכת זו להתוס' שבמסכת אחרת, וכמ"ש החיד"א בשם הגדולים. וכ"כ בשו"ת צפיתית בדבש (סימן כו דמ"ו ע"ד). ובשו"ת בנין ציון ח"ב (סי' קמב). ובשו"ת עולת איש (חיו"ד סי' י). ואכמ"ל). וע"ע בשו"ת נודע ביהודה מה"ת (חאו"ח סי' קלד) בד"ה והנה ראיתי, שכ' לתמוה על המל"מ הנ"ל שנסתפק אי הנאת כילוי בטבל אסורה מה"ת, ולא זכר מד' הרמב"ם (פ"ה מאיסורי מזבח) דמוכח דהוי רק מדרבנן. ע"ש. ושור"ר בשו"ת יהודה יעלה אסאד (חאו"ח סי' פו), שהביא קושית החסד לאברהם (חאו"ח סימן כט) ע"ד הרשב"א

(ביבמות קיד) דהא הו"ל הנאה של כילוי, וממילא אסור לקטנים, ותירץ כמש"כ דאיסור הנאת כילוי הוי רק מזרבנן, ובטבל דרבנן לא גזרו. ע"ש. ובשו"ת חקרי לב (האו"ח סי' סט דקי"ח ע"א) עמד ג"כ ע"ד הרשב"א (ביבמות קיד) לפמ"ש התוס' (שבת כו) דטבל טהור אסור בהנאת כילוי. והן אמת שהרשב"א עצמו בחי' לשבת (כו) כ' דטבל טהור מותר בהנאת כילוי, אך מה יענה להוכחת התוס' (יבמות סו): שטבל טהור ג"כ אסור בהנאת כילוי, מעובדא דר' פנחס בן יאיר (בחולין ז). וכן הוכיחו התוס' בנדה (טו): ד"ה כדי. ע"ש. וצ"ע. עכת"ד. וע"ע בשו"ת שמחת יו"ט אלגאזי (סימן פט) שעמד ג"כ מזה ע"ד התוס' (פסחים לג): הנ"ל, דמוכח דס"ל דטבל טהור מותר בהנאת כילוי, ומה יענו להוכחות הנ"ל. ושכ"מ עוד בר"פ מפנין (קכח). עש"ב. ועכ"פ יש לתרץ דברי הרשב"א ביבמות כהתי' הב' דטבל טבול מזרבנן לא גזרו חכמים לאוסרו בהנאת כילוי. וכנ"ל. וע' בישועות יעקב (סימן שמג סק"ד) שהאריך ג"כ ליישב קו' הרשב"א ביבמות, עפ"ד התוס' דטבל טהור אסור בהנאת כילוי. וע"ש. וע"ע בשו"ת עונג יום טוב (סימן צו), ובשו"ת פרי יצחק ח"א (סימן יא), מ"ש בזה באורך וברוחב. ויש להאריך לפלפל ולסלסל בד"ק הנ"ל. וכעת עמד קנה במקומו. ואכמ"ל. [וע' בס' מטה אהרן ח"א דקמ"ט ע"ג והלאה, ובשו"ת קול אליהו האו"ח סי' לו ודו"ק].

ח. ניהדר אנפין לנ"ד, כי הנה כל יסוד ההיתר נשען על הפוסקים שמתירים גבינת עכו"ם שהעמידה בפרחים, ברם דא עקא שהגבינות הללו הועמדו ע"י אבקות או כדורים, ואיכא בהאי מילתא עקולי ופשורי, כי לפי המבואר בספרי המדע, אבקות אלה נעשות מקיבת עגלים רכים שמייבשים אותם היטב, עד שנעשים כעץ ממש, ואחר כתישה וטחינה עד אשר דק, מערבים בהם מיני מלחים כימיים, עד שנעשים ראויים לגיבון, וא"כ הרי קיבת העגלים היא נבלה וטרפה, וקי"ל דבר המעמיד אפילו באלף לא בטיל, ואע"ג דהוי רק מזרבנן, מ"מ לא הותר לגמרי לגדולים, וממילא אין מקום להסתמך בזה ע"ד הב"י א"ח (סימן רסט), שכל שיש פוסקים שמתירים לגדולים, שפיר סמכינן על הרשב"א למספי בידים לקטנים. והנה בב"י יו"ד (סימן פז) כ' בזה"ל: כתב בשבולי הלקט, עור קיבה שמולחין ומייבשין אותו, וממלאין אותו חלב, מותר, שכיון שנתייבש העור הוי כעץ בעלמא, ואין בו שום לחלוחית בשר. ע"כ. וכן פסק הרמ"א בהגה (סימן פז סעיף י). אך בשו"ת נודע ביהודה

קמא (חיו"ד סי' כו) כ', שדברי הרמ"א הנ"ל אינם אלא בעור קיבה של היתר, שאימתי יחול עליו שם איסור, הוא רק בהצטרפו עם חלב, ומכיון שנתייבש כבר מקודם ולא נשאר בו טעם ולחלוחית בשר לא חל ע"ז שם איסור בשר בחלב, אבל שלפוחית של דג טמא וכיו"ב, שהוא אסור כבר מן התורה, וחל עליו שם איסור, אפילו נתייבש כעץ, לא פקע מעליו שם איסור, עד שיתייבש בכדי שלא יהיה ראוי לכלב. ובע"ז (סח) נחלקו ר"מ ור"ש בנבלה שאינה ראויה לגר דאינה נקראת נבלה, דלר"מ היינו דוקא בסרוחה מעיקרא, ולר"ש סרוחה מעיקרא א"צ קרא, וקרא אצטריך למעט כשנסרחה אחר שנעשית נבלה. ובעירובין (מו): איבעיא לן היכא דפליגי ר"מ ור"ש כמאן הלכה, וקאי בתיקו. וכו' בהליכות עולם שהלכה כד' המחמיר. ולפ"ז ה"נ יש לפסוק כר"מ שהוא המחמיר. ותימה עמ"ש ר"ש הנגיד במבוא התלמוד דר"מ ור"ש הלכה כר"ש, והוא נגד הש"ס דעירובין. עכת"ד הנוב"י. ובאמת שבס' יד מלאכי (כלל תקפ) כ', דאע"ג דבגמ' דידן (עירובין מו): הויא בעיא דלא אפשיטא אי קי"ל כר"מ או כר"ש, בירושלמי דשביעית פ"ח ובתרומות פ"ג איתא בפשיטות דר"מ ור"ש הלכה כר"ש, ולפי הכלל המסור בידינו ממרן הכסף משנה (פ"ה מתרומות הט"ו) דבעיא דלא איפשיטא בתלמוד דידן, ואיפשיטא בירושלמי, נקטינן כפשיטותא דהירושלמי, א"כ ה"נ נקטינן כר"ש. ע"ש. והכי נקיט בפשיטות הרא"ש בע"ז (פ"ב סימן לד) וז"ל: ועוד ראייה מדר"ש לקמן (סז): דשרי נטל"פ בקדרה שאב"י, אע"פ שאם היה בעין היה נ"ט לשבח, ופליג אדר' מאיר דאסר, והלכתא כר"ש. וכדאיתא (בעירובין מו): ע"כ. וע' בפלפלא חריפתא וביד מלאכי שם. גם הרשב"א בתורת הבית הארוך (בית ד שער א, דק"ט ע"א) כ' אפלוגתא דר"מ ור"ש אי בעינן סרוחה מעיקרא או לא, דהלכתא כר"ש, דר' אבהו ור' יוחנן ור"ל הכי אית להו בע"ז שם. ע"ש. (ומכאן תשובה למ"ש הנוב"י שם, דר' יוחנן בבכורות (כג): ס"ל כר"מ, וקי"ל כר' יוחנן, ע' רמב"ם (פ"א מאבוה"ט הל' יג יד). ע"ש. והא קמן דהרשב"א מעיד בגדלו דר' יוחנן קאי בשיטת ר"ש, והלכתא כוותיה). וכן פסק בפשיטות הרא"ה בבדק הבית (דף קכו רע"א). ע"ש. וזה לשון הרב המגיד (פ"ב מהמ"א הכ"א): וכבר ביאר רבינו לקמן (פי"ד הי"א) שהאוכל אוכל אסור לאחר שהסריח והבאיש ובטל מתורת אוכל אדם ה"ז פטור, וכן בדין, דהלכה כר' שמעון דאמר נבלה שא"ר לגר לא שמה נבלה. עכ"ל. וכ"כ הר"ן (ע"ז סח) שנבלה שא"ר לגר התירה התורה, כיון שאינו נהנה מן

האיסור, ואע"פ שחל עליה איסור מתחלה. ע"כ. (וכ"כ הפר"ח א"ח סי' תמב ס"ט, ובחקת הפסח שם סק"ח ע"ש). ואמנם ראיתי בשו"ת מהר"ם בר ברוך (ד"פ סי' ריג) שסובר דהלכה כר"מ, והוא תנא דמסייע להנוב"י, מ"מ דעת רוב הפוסקים אינה כן להלכה. ובאמת כי מראש צורים אראנו, במקור דין זה, הוא השבולי הלקט, אשר הובא במילואו בס' מחזיק ברכה (סי' פז ס"ק לז), וז"ל: אומר רבי מה שמולחים עור הקיבה ומייבשין אותו ואח"כ ממלאין אותו חלב מותר וכו' וליכא משום בשר בחלב, משום שכיון שנתייבש העור הוי כעץ בעלמא, ואין בו שום לחלוחית בשר. והא דתנן (ע"ז כט): שאין מעמידין בעור קיבת נבלה, התם ה"ט דעכו"ם אוכלי נבלות הם, ואינם מייבשין עור הקיבה אלא ממלאין אותו חלב מיד, אבל עור של שחוטה כשרה שמייבשין אותו תחלה מותר. ע"כ. הא קמן דמרא דשמעתתא הוא השבולי הלקט ס"ל להיתרא גם בעור קיבת נבלה וטרפה שנתייבש, אע"פ שהיא אסורה מעיקרא, שאל"כ מאי קשיא ליה מדין גבינות העכו"ם שנאסרו משום שמעמידים אותם בעור קיבת נבלה, והוצרך לחלק דהתם מעמידים אותה בעור קיבה לח, ותיפוק ליה דהתם אסורה וקיימא מעיקרא, משא"כ הכא שבשעה שנותנים לשם החלב כבר יבש היה כעץ, ואין שם חלות איסור, אלא ודאי דבכל גווני שרי השה"ל. ושלא כחילוק הנוב"י הנ"ל. וכן מתבאר להדיא בש"ך (סימן קיד ס"ק כא) שכו', שאין לחוש למה שמזייפים הגוים ונותנים בכרום חוטי בשר נבלה יבש, וכמו שנתבאר לעיל (סימן פז ס"י) שעור הקיבה שנתייבש כעץ בענין שאין בו לחלוחית מותר. ע"ש. הרי שאין חילוק בין אסור מעיקרו לבין בשר וחלב. וכן ראיתי בשו"ת תפארת צבי (חיו"ד סי' עג), שנשאל בדבר תולעים אדומים שמיבשים אותם וצובעים בהם משקים, והביא דברי הנוב"י הנ"ל, ודחה ראיותיו, והעלה שיש חילוק בין דבר שנתייבש כעץ, לבין דבר הפגום בלבד, דביבש שאין בו טעם כלל לא מיתסר, ולכן אין בנידונו איסור כלל. ע"ש. (וכן פסק המהר"ם בן חביב בשו"ת קול גדול סי' סה וע"ע בשו"ת זרע אמת ח"ב ר"ס מח ע"ש). הרי שפסק לנו בסכינא חריפא דלא כהנוב"י, והדמין יתעביד נידונו לדין הרמ"א (סימן פז ס"י). ודבר ה' בפיהו אמת, שכן מבואר במקורם של דברים השה"ל הנ"ל. וכן מבואר עוד בשו"ת שבות יעקב ח"ב (סי' ע) שכתב, שדם שנתייבש עד שנעשה כעץ ואין בו שום לחלוחית אין איסור באכילתו כלל, דדמי למ"ש הרמ"א (סי' פז ס"י) עור הקיבה שנתייבש כעץ מותר לתת בו חלב מה"ט. ע"ש.

וכבר העיר הפתחי תשובה ביו"ד (סי' פז) מד' האחרונים דפליגי ע"ד הנוב"י. וכן מצאתי עוד בשו"ת יד יוסף (ירושלים תרס"ג, חיו"ד סי' לט) שנשאל אודות סוחר יי"ש שמעבירים היי"ש בשלפוחית של בהמה נו"ט שנתייבשה כדי להעלים המכס, וכו' לדמות ד"ז למ"ש הרמ"א בהגה הנ"ל. ודחה ד' הנוב"י שמחלק בין איסור מעיקרו לדין בשר וחלב, ונסתייע ג"כ מהאחרונים הנ"ל. ע"ש. וכן ראיתי עוד בשו"ת מים חיים רפפורט (חיו"ד סי' כה) שהאריך בדברים נמצאים לדחות דברי הנוב"י בשתי ידים. והעלה שאין חילוק בין סרוחה מעיקרא לנבלה שהסריחה. עש"ב. גם בשו"ת חלק בנימין (סימן לד) האריך להוכיח שדברי הנוב"י הנ"ל הם נגד הפוסקים, והעיקר שאין לחלק בזה, וכל אפיא שוין להיתרא, ועפ"ז התיר ג"כ יי"ש שהובא בשלפוחית של נו"ט שנתייבשה. ע"ש. גם בשו"ת עצי הלבנון (חיו"ד סי' מג מד) האריך הרחיב בנ"ד להתיר האבקות הללו לגבן בהם גבינות, ואע"פ שנעשים מנו"ט, הואיל ונתייבש עור הקיבה כעץ, והאריך לדחות דברי הנוב"י הנ"ל בדברים נכונים. ע"ש. וע"ע בשו"ת לב ים (חיו"ד סימן כו), שנשאל אודות דבק הנעשה מדגים טמאים ומערכים אותו בדבש הנעשה מצוקר, והדבק הוא בעצם יבש אלא שמתרכך ע"י שרייה במים, והביא דברי הרמ"א סי' פז בדין עור הקיבה שנתייבש, וכתב, שאף שהפמ"ג כתב, דהיינו דוקא בעור הקיבה, אבל בשר יבש שנתייבש אוסר אף בדיעבד, ואף בעור הקיבה אם מתרכך ע"י שרייה ובישול יש להחמיר, אך י"ל דבנ"ד דאיכא ס' ואין האיסור אלא משום שמבטל איסור לכתחלה י"ל שמותר, ובלא"ה כ' הפתחי תשובה בשם לחם הפנים ותפארת צבי דס"ל דלא כפמ"ג, והתירו גם בשמתרכך ע"י בישול ושרייה. ושכן מבואר בתשו' נוב"י (סימן כו). והן אמת שהנוב"י חילק בין דבר שחל עליו שם איסור וכו'. מ"מ האחרונים חולקים עליו, והנוב"י עצמו צידד להתיר כשאינו ראוי למאכל אדם ואפשר גם שנפסל מאכילת הכלב. עכת"ד. גם הלום ראיתי בשו"ת מהרש"ם ח"ג (סי' שמז) שדחה דברי הנוב"י במה שמחלק בין איסור בב"ח לאיסור נבלות וטרפות, שבשבולי הלקט מקור ד"ז, שהועתק במחבר"ר, מבואר להדיא שאין שום חילוק בזה. וגם מ"ש הנוב"י לפלפל בזה אם למדין איסור מטומאה, נעלם ממנו ד' הרשב"א (חולין עא) שביאר שבאיסורין די באינו ראוי לגר, ודוקא בטומאה בעינן שיפסל מאכילת הכלב אליבא דר"ש וכו'. ע"ש. וע"ע בשו"ת אחיעזר ח"ג (סי' לג אות ה) שהסכים לד' הרה"ג השואל שמדמה דינו דמיירי

באיסור נו"ט לדין הרמ"א בעור הקיבה שנתייבש. ע"ש. נמצא שכל האחרונים ס"ל דלא כהנוב"י שמחלק בזה. ואף שהחת"ס (חיו"ד סי' פא) מחלק ג"כ בין אם מתרכך ע"י משקים שאז דינו כבשר ממש. מ"מ בנ"ד נראה שאין לחוש לזה, וכ"ש שנפסד ע"י המלחים הכימיים. ולא אכחד שראיתי בשו"ת חלקת יעקב (סימן רי) שכ' להחמיד /להחמיר/ בנ"ד נגד ד' העצי הלבנון. אכן אין דבריו מוכרחים כלל, והעיקר כד' רוב האחרונים הנ"ל.

ט. ומעתה הדר דינא שגבינות העכו"ם שהועמדו ע"י אבקות וכדורים הנ"ל, דינם כאילו הועמדו בעשבים ופרחים, ומכיון דלא נפקא מפלוגתא של הפוסקים, מותר להאכילם לקטנים. והן אמת שהש"ך כתב ע"ד הרמ"א הנ"ל, דלכתחלה אין לעשות כן, וכן הסכימו האחרונים, וע"ע בשו"ת לב ים (חיו"ד סי' כו) הנ"ל. והרי כ' בשו"ת הרדב"ז ח"ג (סי' תקמז), שאסור לקנות מן הגוי דבר שנתבטל בס', שבשעה שלוקחו הוא כאילו מבטל האיסור לכתחלה. ע"ש. [וכ"מ מד' הראב"ד בהשגות, שהובאו בה"ה פ"ג מהמ"א הט"ז, ובתשו' הרשב"א ס"ס קי וי"ל]. ולפ"ז יש להחמיר שלא לקנות לכתחלה גבינות כאלה, הנה מלבד שהרדב"ז עצמו כ' בתשו' ח"א (ס"ס תקפ) שאם לוקח מן הגוי לא חשיב לכתחלה. וכן מבואר להדיא בתשובת התשב"ץ ח"א (סימן פט). ע"ש. וע"ע להרמ"א בהגה (סי' קח ס"א): אם אפה גוי פת עם איסור בתנור אחד אסור לקנות אותו הפת אם יש פת אחר, דמקרי לכתחלה, אבל אם אין לו פת אחר בריוח, מותר, דחשיב דיעבד. וכ' הט"ז סק"ד, וז"ל: ובתורת חטאת כלל לה, כ', ומ"מ המנהג להקל לקנות מן העכו"ם דברים המבושלים בכליהם, באופן שאין בהם משום בישולי עכו"ם, משום דסתם כליהם אינם בני יומן, ואע"ג דנטל"פ אסור לכתחלה, מ"מ לא חשבינן הקנייה מעכו"ם לכתחלה. וכן נוהגים פה קראקא וכו'. ע"כ. וכן מוכח להדיא בהרמ"א בהגה (סי' קיד ס"ד), שאע"פ שהגויים רגילים למשוך היורות בשומן חזיר אין לחוש, דהוי נטל"פ, וגם בטל בס'. וע"ע בהגה (סי' קכב ס"ו), שאע"פ שהישראל קונה מהעכו"ם לכתחלה מותר, שמאחר שכבר נעשה מקרי דיעבד. וכ"כ האחרונים שם. וע"ע להגאון ערך השלחן (סי' צט סק"ח, וסי' קח סק"ה, וסי' קטו סק"ז). ע"ש. ועוד שהרי מבואר בכנה"ג (סי' פז הגב"י אות מג) שכ', וכעת העם נזהרים מלאכול גבינה או ד"א שהושם בתוך עור קיבת נבלה שנתייבש, ואיני רואה להם מקום ע"מ שיסמוכו, אא"כ נאמר דס"ל שלא התיר השה"ל אלא כשלא שהה כ"ד

שעות בתוכו, הלא"ה אסור, משום שהעור מתרכך ופולט טעם במאכל. ושו"ר בש"ך שכ' דלכתחלה אין לעשות כן, ואפשר דה"ט כמש"כ שכל שמתרכך חיישי' שיפלוט טעם בשר. ע"ש. וע"ע בשו"ת דבר משה (חיו"ד סי' יא). ע"ש. ולפ"ז בנ"ד שמערבים בו מיני מלחים המפסידים טעמו של איסור לגמרי אין לחוש לכלום, ולכתחלה נמי שרי. וכ"כ בשו"ת עצי הלבנון (חיו"ד סימן מג), שעפ"ז יש להתיר לכתחלה לישראל להעמיד הגבינות ע"י אבקות וכדורים אלה. ע"ש. ובנ"ד נמי מותר לקנותם מהגויים ע"מ ליתנם לקטנים, שמכיון שיש מתירים אף לגדולים, לקטנים מיהא סמכינן ע"ד הרשב"א והר"ן ורבינו ישעיה הא' דאיסור דרבנן מותר למספי להו בידים. וכעין מ"ש מרן הב"י א"ח (סי' רסט). וכן מצאתי כיו"ב בשו"ת שמחת יהודה אליעזר (ס"ס יג) ד"ה ויש, שכ', שהואיל וי"א דאיסור דרבנן שלא כד' הנאה מותר לגדולים, לגבי קטנים מיהא מותר למספי להו בידים, דסמכינן על הרשב"א והר"ן בכה"ג, וכמ"ש בב"י א"ח (סימן רסט) הנ"ל. ע"ש. [וע"ע במש"כ בס"ד בשו"ת יביע אומר ח"ג חיו"ד סימן ג] והנה מבואר יוצא בחי' הרשב"א (יבמות קיד) שאף בתינוק שהגיע לחינוך דינא הכי, דשרי למספי ליה בידים איסורין דרבנן, וכן מבואר עוד בחי' הרשב"א (ר"ה לג). ע"ש. ובתשו' מהראנ"ח (סימן קיב) כ', שאף הרמב"ם אפשר שיודה בתינוק שלא הגיע לחינוך. וכ"כ הכנה"ג יו"ד (סי' פא הגב"י אות נה). אבל מד' הרשב"א שם מוכח שאין דעת הרמב"ם להתיר בזה כלל. וכ"כ בשו"ת שמחת יהודה (סי' יג). וע"ע במחנה אפרים בסוה"ס (דכ"ו ע"ב). ובס' אבני שוהם בחי' לר"ה (לג). ע"ש. ואכמ"ל. [והנה ראיתי הלום לרבינו המאירי ביבמות (קיד) שדעתו כד' הרמב"ם להחמיר. והניף ידו שנית במאירי שבת (קכא) וז"ל: וגדולי המחברים כ' דדוקא כשאכל מעצמו אבל להאכילו בידים אסור אף באיסור מד"ס, ויש חולקים באיסורי סופרים שמותר להאכילם, ומ"מ לדבריהם למדו רבים מכאן שלא להאכיל בני ביתו גבינות הגויים והדומים לה, ומשמועה זו אתה למד כן, שהרי כבוי מלאכה שאצל"ג היא, ובקטן העושה לדעת אביו אין שומעין לו. עכ"ל. ותימה, דהא ודאי דבכיבוי דליקה יש לאסור היכא דניח"ל לאביו, משום שאין זה לצורכו של הקטן, אבל להאכילו גבינת עכו"ם הוא ככל איסורין דרבנן דשרי למספי להו בידים לצורך התינוק, וכן מבואר להדיא בהר"ן (שבת קכא) ואעיקרא מאי רבותא דגבינות הגויים משאר איסורים דדבריהם. ואדרבה כבר ביארנו לעיל שגבינות העכו"ם אין להן עיקר מה"ת כלל. וכנראה

כשאמרו אסור [במלאכה] – גבי תענית צבור לא אמרו
אלא ביום, אבל בלילה מותר, מהכא משמע דבלילי
תשעה באב מותר במלאכה ואין ביטול אלא ביום, אבל
אין מפרסמין הדבר.

Rashi, the Rav noted, was of course publicizing this kulah by writing it in his commentary, but apparently felt that anyone who would be learning gemara and his commentary should be considered one of the “tznuim” who be trusted to use the heter appropriately. Similarly, his learned and committed talmidim could be trusted with the Kraft cheese heter, but it was inappropriately to announce it publicly. In other words, those (elite?) who can learn the heter inside the seforim can be trusted, while others cannot.

If this is indeed the correct distinction – that we can publicize the lenient halakha to the learned who have access to the mekorot – then how does this work with contemporary halakha handbooks? On the one hand, one might assume that anyone is opening the book must care about halakha, and therefore could be trusted with the kulah. On the other hand, the fact that they are resorting to a halakhic handbook might indicate that they are not learned enough to find the kulah inside primary sources, and therefore perhaps are not trustworthy enough. To a certain extent, this relates to the basis of the “heter” for those who can learn the sefarim: does their trustworthiness stem from their erudition, or their effort in learning the sources? (Or to put it lomdishe terms: Is their learning a sibah for the heter, or just a siman for their loyalty to halakha?)

שיש איזה ט"ס במאירי שבת הנ"ל. וצ"ע]. מסקנא
דדינא שמותר לקנות גבינות יבוא, הבאות מחו"ל,
שמעמידים אותם באבקות וכדורים, להאכילם
לתינוקות שהגיעו לחינוך, בשנות בצורת. הנלעד"כ.
והיעב"א.

Kraft Cheese

8) "The Rav and Kraft Cheese" From "Have Halakha Handbooks Changed Pesikat Halakha" – Rabbi Shlomo Brody

Rav Soloveitchik zt"l offered an interesting solution to this conundrum to explain his opinion with regard to consuming Kraft cheese and other “gevinat akum” (non-Jewish cheese). As is well known, the Rav, following the Rama (YD 115:2), ate Kraft cheese when no or little Jewish produced cheese was available, since the curdling process of the cheese was not done inside an animal-skin sac. It has been reported in Rav H. Schachter’s Me-Peninei Ha-Rav (p. 153-154) however, that while the Rav told his talmidim in shiur of this leniency, he would not publicize it to ba'al ha-batim (lay people) who asked him this question, as he considered it to be a case of halakha ve-ein morin ken be-rabim, since it went against the psak of the Shulchan Aruch. One talmid, however, questioned the Rav’s logic, as he had already publicized the heter in shiur. The Rav responded by quoting a kulah found in Rashi’s Talmud commentary (Ta’anit 13a) in which Rashi would allow work to be done on Tisha Be-av night, but asserts that this kulah should not be publicly spread.

